

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

MAŁOPOLSKA

Program Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027

Dobczyce, wrzesień 2025 r.

Spis treści:

1. Definicje pojęć	3
2. Nazwa, cel i okres realizacji Programu	5
3. Potrzeby mieszkańców w obszarze usług społecznych.....	7
4. Usługi społeczne realizowane w ramach Programu	16
5. Koordynacja i integracja usług społecznych.....	45
6. Warunki i tryb kwalifikacji osób zainteresowanych skorzystaniem z usług społecznych	47
7. Ulgi i opłaty za korzystanie z usług społecznych	48
8. Dane osobowe niezbędne do kwalifikacji osób zainteresowanych skorzystaniem z usług ..	50
9. Organizacja Programu Usług Społecznych	51
10. Sposób monitorowania i oceny Programu.....	52
11. Budżet Programu i źródła jego finansowania	56

1. Definicje pojęć

- Centrum, CUS – kiedy mowa jest o Centrum lub CUS, oznacza to Centrum Usług Społecznych Dobczycach.
- Ekonomia społeczna – działalność podmiotów ekonomii społecznej na rzecz społeczności lokalnej w zakresie reintegracji społecznej i zawodowej, tworzenia miejsc pracy dla osób zagrożonych wykluczeniem społecznym oraz świadczenia usług społecznych, realizowana w formie działalności gospodarczej, działalności pożytku publicznego i innej działalności o charakterze odpłatnym (na podstawie art. 2.1 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej).
- MGOPS - kiedy mowa jest o MGOPS, oznacza to Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobczycach.
- IPUS – Indywidualny Plan Usług Społecznych.
- JST – jednostka samorządu terytorialnego.
- KIPUS – Koordynator Indywidualnych Planów Usług Społecznych.
- Mieszkaniec – osoba zamieszkująca na obszarze Gminy Dobczyce.
- Opiekun faktyczny - opiekun osoby niesamodzielnej lub osoby z niepełnosprawnością sprawujący okresową lub stałą opiekę nad osobą niesamodzielną lub z niepełnosprawnością.
- Osoba korzystająca z usług społecznych – osoba spełniająca kryteria i warunki kwalifikowania, określone w Programie Usług Społecznych i której przyznano prawo do skorzystania z ww. usług.
- Osoba niesamodzielna – osoba, u której stwierdzono konieczność okresowej lub stałej opieki lub/i pomocy innych osób w zakresie odżywiania, przemieszczania się, pielęgnacji ciała, higieny osobistej i otoczenia oraz prowadzenia gospodarstwa domowego z powodu naruszenia sprawności organizmu.
- Osoba z niepełnosprawnością – osoba legitymująca się orzeczeniem o niepełnosprawności lub orzeczeniem o umiarkowanym lub znacznym stopniu niepełnosprawności lub orzeczeniem lekarza orzecznika Zakładu Ubezpieczeń Społecznych o:
  - ✓ całkowitej niezdolności do pracy, ustalonym na podstawie art. 12 ust. 2. oraz niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonym na podstawie art. 13 ust. 5 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,

- ✓ niezdolności do samodzielnej egzystencji, ustalonym na podstawie art. 13 ust. 5 ww. ustawy, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o znacznym stopniu niepełnosprawności,
- ✓ całkowitej niezdolności do pracy, ustalonym na podstawie art. 12 ust. 2 ww. ustawy, co jest traktowane na równi z orzeczeniem o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności.
- OSL – Organizator Społeczności Lokalnej.
- OUS – Organizator Usług Społecznych.
- Podmioty ekonomii społecznej (PES)¹:
  - ✓ spółdzielnia socjalna,
  - ✓ warsztat terapii zajęciowej (WTZ) i zakład aktywności zawodowej (ZAZ),
  - ✓ centrum integracji społecznej (CIS) i klub integracji społecznej (KIS),
  - ✓ spółdzielnia pracy, w tym spółdzielnia inwalidów i spółdzielnia niewidomych oraz spółdzielnia produkcji rolnej,
  - ✓ organizacja pozarządowa, o której mowa w art. 3 ust. 2 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie, z wyjątkiem partii politycznych, europejskich partii politycznych, związków zawodowych i organizacji pracodawców, samorządów zawodowych, fundacji utworzonych przez partie polityczne i europejskich fundacji politycznych (w tym: fundacje i stowarzyszenia),
  - ✓ podmiot, o którym mowa w art. 3 ust. 3 pkt 1, 2 lub 4 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (w tym: spółdzielnie socjalne, spółki z o.o. i spółki akcyjne non profit).
- Program – kiedy mowa jest o Programie, oznacza to „Program Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027”.
- ŚDS – Środowiskowy Dom Samopomocy.
- Usługi społeczne – usługi w rozumieniu art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.
- Wnioskodawca – osoba składająca wniosek o zakwalifikowanie do korzystania z usług społecznych (np. osoba, która będzie korzystała z usług, przedstawiciel ustawowy, opiekun faktyczny).
- Zakres interwencji EFS+ – zakres działań obejmujący obszary wymienione w regulaminach konkursów obejmujących m.in. usługi z zakresu: wsparcia rodziny

---

¹ Na podstawie art. 2 pkt 5 ustawy z dnia 5 sierpnia 2022 r. o ekonomii społecznej

i pieczy zastępczej, wsparcia osób z niepełnosprawnościami, osób starszych i osób w kryzysie bezdomności, opieki nad dziećmi do lat 3, aktywizacji zawodowej, mieszkalnictwa społecznego, treningowego i wspomaganego, reintegracji społeczno-zawodowej, usług zdrowotnych, opiekuńczych, a także wsparcia opiekunów faktycznych. Finansowane mogą być również inne usługi wynikające z przeprowadzonej diagnozy i mieszczące się w katalogu usług społecznych zgodnie z definicją usług społecznych zawartą w ustawie z 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

- Zakres usług – działania wynikające z zakresu określonego w art. 2.1 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, zgodnie z zapisami Statutu Centrum Usług Społecznych.

2. Nazwa, cel i okres realizacji Programu

Nazwa Programu: „Program Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027”

Okres realizacji Programu: Program będzie realizowany w okresie od daty uchwalenia do 30.04.2027 roku.

Cele Programu:

Głównym celem Programu jest zapewnienie rozwoju społecznego i wysokiej jakości życia mieszkańców Gminy Dobczyce poprzez zwiększenie dostępu do spersonalizowanej oferty usług społecznych.

Cel główny zostanie osiągnięty poprzez realizację trzech następujących celów szczegółowych (operacyjnych):

1) Zwiększenie dostępu mieszkańców do usług społecznych dopasowanych do ich potrzeb

Działania w tym obszarze będą skoncentrowane wokół realizacji usług społecznych odpowiadających na precyzyjnie zdiagnozowane potrzeby mieszkańców Gminy Dobczyce. W ten sposób zapewniony zostanie dostęp do kompleksowej oferty usług, które będą dopasowane do indywidualnych potrzeb i oczekiwań obiorców. Jeśli będzie to możliwe oraz uzasadnione, personalizacja usług będzie obejmować świadczenie usług w formie sprofilowanych pakietów usług z różnych obszarów, o których mowa w art. 2.1 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez CUS.

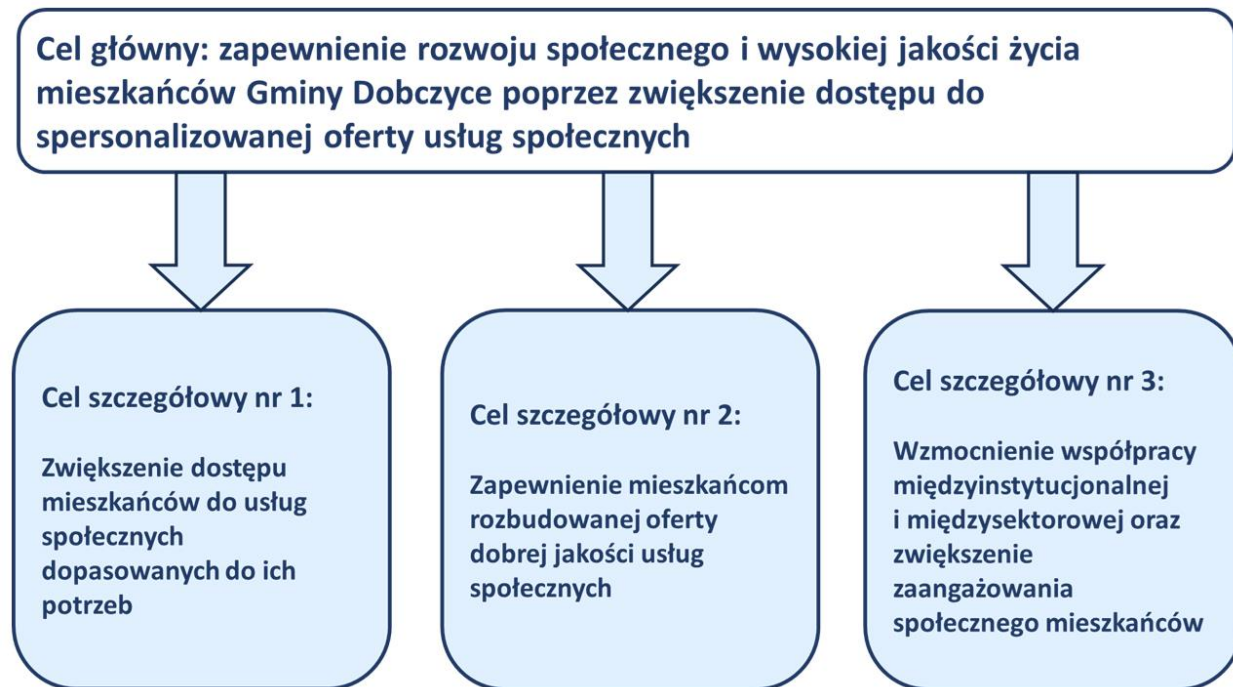
2) Zapewnienie mieszkańcom rozbudowanej oferty dobrej jakości usług społecznych

Cel zostanie zrealizowany m.in. poprzez odpowiednie zarządzanie procesem organizacji usług społecznych. Usługi te będą świadczone przez specjalistów reprezentujących różne profesje pomocowe, którzy mogą być zatrudnieni w CUS lub innych instytucjach lokalnych, jak również przez usługodawców zewnętrznych, współpracujących z CUS. Każdy z realizatorów usług będzie zobowiązany do przestrzegania odpowiednich standardów jakości realizowanych usług, opracowanych przez CUS. Realizacja tych założeń w praktyce zostanie objęta bieżącym monitoringiem, organizowanym przez CUS.

3) Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej oraz zwiększenie zaangażowania społecznego mieszkańców

Koniecznym warunkiem zbudowania skutecznego i efektywnego systemu usług społecznych jest rozwój współpracy międzyinstytucjonalnej (w tym kooperacji CUS z innymi jednostkami organizacyjnymi Gminy, jednostkami organizacyjnymi Powiatu Myślenickiego (np. PUP, PCPR), organizacjami pozarządowymi, jak również pozostałymi podmiotami ekonomii społecznej. Powyższy cel zostanie osiągnięty m.in. poprzez budowanie i wzmacnianie lokalnej sieci realizatorów usług społecznych, w tym m.in. tworzenie partnerstw na rzecz rozwoju usług społecznych, a także zwiększenie udziału podmiotów ekonomii społecznej w realizacji usług społecznych zlecanych przez CUS. Bardzo istotnym wyzwaniem jest włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych. Zgodnie z ideą centrów usług społecznych, owe usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców.

Ilustracja 1. Cel główny i cele szczegółowe (operacyjne) „Programu Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027”

Rezultatem realizacji niniejszego Programu będzie zwiększenie dostępu do zintegrowanych usług społecznych, które odpowiadają na potrzeby społeczności lokalnej w oparciu o zasady kompleksowości, podmiotowości, jakości, powszechności, współpracy, pomocniczości oraz wzmacniania więzi społecznych. Integracja usług społecznych umożliwi bardziej efektywne wykorzystanie lokalnego potencjału oraz skuteczne zaspokojenie potrzeb mieszkańców. Tym samym Program przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców Gminy Dobczyce poprzez realizację kompleksowych działań zaspokajających ich oczekiwania i precyzyjnie zidentyfikowane potrzeby wynikające z Diagnozy.

Program określa rodzaj usług, jakie będą realizowane na rzecz społeczności lokalnej przez Centrum Usług Społecznych w Gminie Dobczyce. Tryb, zasady tworzenia i jego uchwalania określa rozdział 2 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

Niniejszy „Program Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027” został przygotowany w oparciu o przeprowadzoną przez firmę Lokalne Badania Społeczne „Diagnozę potrzeb i potencjału społeczności lokalnej w Gminie Dobczyce”, a zatem jest odpowiedzią na konkretne i dookreślone przez mieszkańców potrzeby.

3. Potrzeby mieszkańców w obszarze usług społecznych

W ramach diagnozy zrealizowany został cykl badawczy z zastosowaniem różnych, wzajemnie powiązanych metod i technik badawczych (ilościowych i jakościowych). Głównym celem badania było rozpoznanie potrzeb mieszkańców Gminy Dobczyce i zbadanie lokalnego potencjału usługowego, w tym m.in:

- rodzajów usług, na które jest zapotrzebowanie,
- skali zapotrzebowania na poszczególne usługi społeczne,
- stanu zasobów w zakresie świadczenia usług społecznych m.in. przez lokalne organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej i podmioty zatrudnienia socjalnego,
- dodatkowym celem była edukacja kadry CUS.

Metody i etapy badawcze:

- Analiza danych zastanych (desk research),
  - Badanie ilościowe, miks metodologiczny CAWI + PAPI, N=539,
  - Badanie jakościowe:
- ✓ Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=2) – spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS,
  - ✓ Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=5) z przedstawicielami pięciu grup odbiorców usług

Tabela 2. Zrealizowane metody i etapy badawcze

Zrealizowane metody i etapy badawcze	Sposób realizacji
Analiza danych zastanych (desk research)	Analiza dostępnych danych statystycznych oraz dokumentów strategicznych i programowych, raportów, analiz i opracowań...
Badanie ilościowe: CAWI	N=539
Badanie jakościowe: Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=2 FGI)	2 spotkania z kluczowymi interesariuszami procesu tworzenia CUS: - organizacje pozarządowe, podmioty ekonomii społecznej (potencjalni realizatorzy usług społecznych), instytucje lokalne

<p>Badanie jakościowe: Zogniskowane Wywiady Grupowe (N=5 FGI)</p>	<p>5 spotkań z przedstawicielami wybranych grup odbiorców usług społecznych:</p> <ul style="list-style-type: none"> - przedstawiciele rodzin posiadających dzieci (w tym z OzN, doświadczające trudności opiekuńczo-wychowawczych lub w kryzysie) - osoby starsze (wymagające wsparcia w codziennym funkcjonowaniu ze względu na wiek, stan zdrowia i stopień niepełnosprawności) i ich opiekunowie - osoby z niepełnosprawnościami i ich opiekunowie - osoby z zaburzeniami psychicznymi i w kryzysie psychicznym i ich opiekunowie - młodzież
--	--

Kluczowe ustalenia płynące z diagnozy:

Dobczyce są gminą miejsko-wiejską położoną w południowej części województwa małopolskiego, w powiecie myślenickim, w odległości ok. 30 km od stolicy regionu - Krakowa. Powierzchnia Gminy wynosi 66,4 km², co stanowi 32 proc. powierzchni powiatu. Gmina Dobczyce sąsiaduje z następującymi jednostkami samorządu terytorialnego: od północy z gminą miejsko-wiejską Wieliczka, od wschodu z gminą wiejską Gdów, od południa z gminami wiejskimi: Raciechowice i Wiśniowa, a od zachodu z gminą miejsko-wiejską Myślenice i gminą wiejską Siepraw. W skład Gminy Dobczyce wchodzi 13 sołectw: Bieńkowice, Brzączowice, Brzezowa, Dziekanowice, Kędzierzynka, Kornatka, Niezdów, Nowa Wieś, Rudnik, Sieraków, Skrzyńka, Stadniki, Stojowice.

Ilustracja 3. Położenie Gminy Dobczyce na tle powiatu myślenickiego²**Tabela 4. Stan ludności gminy na tle sąsiednich JST, powiatu, województwa i kraju**

Jednostka terytorialna	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	38 382 576	38 088 564	37 907 704	37 766 327	37 636 508
MAŁOPOLSKIE	3 410 901	3 432 692	3 430 370	3 429 014	3 429 632
Powiat myślenicki	127 600	129 108	129 391	129 538	129 843
Dobczyce	15 321	15 482	15 492	15 509	15 530
Ryglice	11 652	11 322	11 286	11 256	11 205
Tuchów	17 916	17 375	17 180	17 064	16 985
Alwernia	12 529	12 507	12 407	12 361	12 354

Struktura ludności Gminy Dobczyce charakteryzuje się równym udziałem kobiet i mężczyzn³.

² Źródło: „Raport z realizacji „Programu Ochrony Środowiska dla Gminy Dobczyce na lata 2017–2021 z perspektywą do 2025” za lata 2021-2022, Dobczyce, 2023, str. 6

Wyraźnie widać, że liczba mieszkańców Gminy pozostaje na zbliżonym poziomie, a nawet minimalnie rośnie w ostatnich latach. Podobna sytuacja występuje również w powiecie myślenickim, jak również w województwie małopolskim. Warto zauważyć, że populacja ogólnopolska systematycznie się zmniejsza, minimalny spadek liczby ludności został odnotowany również w wybranych gminach, uwzględnionych w powyższym zestawieniu (są to gminy miejsko-wiejskie w województwie małopolskim o zbliżonej populacji).

Tabela 5. Udział ludności wg ekonomicznych grup wieku w % ludności ogółem na tle sąsiednich JST, powiatu, województwa i kraju⁴

Jednostka terytorialna	w wieku przedprodukcyjnym					w wieku produkcyjnym					w wieku poprodukcyjnym				
	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023	2019	2020	2021	2022	2023
POLSKA	18,1	18,4	18,4	18,4	18,2	60	59,4	59,1	58,7	58,4	21,9	22,2	22,5	22,9	23,3
MAŁOPOLSKIE	19	19,2	19,3	19,3	19,2	60,6	60,3	60	59,7	59,4	20,4	20,5	20,7	21	21,4
Powiat myślenicki	21,4	22,2	22,2	22	21,8	61,7	60,4	60	59,7	59,4	16,9	17,5	17,8	18,3	18,8
Dobczyce	20,9	21,7	21,6	21,5	21,3	62,9	61	60,6	60,2	59,7	16,2	17,3	17,8	18,3	19
Ryglice	20,3	20,6	20,5	20,5	20,2	62,3	61,8	61,7	61,6	61,4	17,4	17,6	17,8	17,9	18,5
Tuchów	19,8	19,9	19,5	19,4	19,1	61,7	60,8	60,5	60,2	59,9	18,6	19,3	20	20,4	21
Alwernia	16,8	18,0	17,7	17,6	17,7	61,8	60,1	59,9	59,2	58,5	21,4	21,9	22,4	23,2	23,8

Najbardziej istotnym zjawiskiem demograficznym jest zmiana struktury ludności ze względu na wiek. Według danych na koniec 2023 roku 21,3 proc. mieszkańców Gminy Dobczyce stanowiły osoby w wieku przedprodukcyjnym (jest to relatywnie wysoki udział na tle gmin miejsko-wiejskich: Ryglice, Tuchów i Alwernia, jak i w porównaniu do danych ogólnokrajowych i regionalnych), 59,7 proc. – osoby w wieku produkcyjnym (co jest wynikiem zbliżonym do wartości dla powiatu myślenickiego, województwa małopolskiego oraz gminy Tuchów, zaś nieco wyższym względem wartości dla kraju i gminy Alwernia), natomiast 19 proc. – osoby w wieku poprodukcyjnym (stanowiący nieco niższy udział od danych dla kraju, regionu oraz gmin miejsko-wiejskich: Tuchów i Alwernia, zbliżony zaś do wyników dla powiatu). W perspektywie lat 2021-2023 widoczny jest utrzymujący spadek poziomu populacji w wieku przedprodukcyjnym i produkcyjnym oraz wzrost udziału osób w wieku poprodukcyjnym. Trend ten wskazuje na

³ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

⁴ Źródło: Bank Danych Lokalnych GUS

stopniowe „starzenie się” populacji (zwiększania się odsetka seniorów) Gminy Dobczyce. Również na poziomie ogólnopolskim, powiatowym i regionalnym można mówić o trwałej tendencji „starzenia się” społeczeństwa, która – według wszelkich dostępnych prognoz – ma charakter trwały i będzie kontynuowana w przyszłości.

W kontekście sytuacji społecznej Gminy Dobczyce warto wspomnieć o następujących kwestiach:

- W roku 2023 Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobczycach udzielił pomocy i wsparcia 590 osobom, co stanowi 4 proc. mieszkańców Gminy. Od 2017 roku liczba osób korzystających ze świadczeń z pomocy społecznej w Gminie Dobczyce systematycznie malała, np. w roku 2017 było ich 536, z w roku 2023 - 356. W 2023 roku 371 rodzin skorzystały z pomocy społecznej (827 osób w rodzinach), a liczba ta sukcesywnie malała z roku na rok. W 2023 roku 198 osób skorzystało ze świadczeń niepieniężnych (liczba ww. świadczeń wyniosła 9 687), a 169 osób – ze świadczeń pieniężnych (1 236 świadczeń). Kwota świadczeń pieniężnych w roku 2023 wyniosła 554 313,13 zł⁵.
- W 2023 r. do najważniejszych powodów korzystania z pomocy społecznej należały: długotrwała lub ciężka choroba, ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezrobocie. Na kolejnych miejscach w hierarchii przyczyn korzystania z pomocy społecznej znalazły się: potrzeba ochrony macierzyństwa, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych i prowadzenia gospodarstwa domowego, alkoholizm, bezdomność oraz trudności w przystosowaniu do życia po zwolnieniu z zakładu karnego.
- Zasięg korzystania z pomocy społecznej w Gminie Dobczyce w roku 2023 wyniósł 321, zatem był wyższy od danych dla województwa małopolskiego, powiatu myślenickiego oraz gmin: Tuchów i Alwernia, natomiast niższy od wartości tego wskaźnika dla kraju i gminy Ryglice. Zestawiając dane za lata 2019-2023, można dostrzec wyraźny trend spadkowy, który jest widoczny w niemal wszystkich porównywanych jednostkach terytorialnych.
- W uzupełnieniu powyższych informacji warto zaznaczyć, że w roku 2023 w Gminie Dobczyce dostępnych było 323 mieszkań na 1000 mieszkańców, nieco więcej niż w powiecie myślenickim (303) oraz znacznie mniej niż województwie małopolskim (391) i w całej Polsce (419). Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkania na 1 osobę w Gminie jest nieco wyższa w porównaniu do danych powiatowych, regionalnych i ogólnopolskich.

---

⁵ „Ocena zasobów pomocy społecznej za 2023 rok”, Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobczycach, Dobczyce, 2024, str. 11-34

- Dostęp do usług z obszaru ochrony zdrowia w Gminie Dobczyce (mierzony liczbą przychodni w przeliczeniu na populację) jest wyższy od średniej dla kraju, regionu oraz gmin: Ryglice, Tuchów i Alwernia, zaś zbliżony do wyników zanotowanych dla powiatu myślenickiego. Co istotne, na obszarze wiejskim Gminy Dobczyce nie odnotowano praktyk lekarskich (analogiczna sytuacja występuje w niemal wszystkich gminach miejsko-wiejskich ujętych w zestawieniu oraz w powiecie myślenickim).
- Mieszkańcy Gminy Dobczyce mają relatywnie wysoki dostęp do placówek aptecznych na tle kraju, regionu, powiatu, a także wszystkich gmin miejsko-wiejskich ujętych w analizie. Tym samym, największym nasyceniem placówkami aptecznymi w przeliczeniu na liczbę ludności charakteryzuje się Gmina Dobczyce.
- Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie Dobczyce jest relatywnie wysoka na tle wskaźników zanotowanych dla gmin ujętych w zestawieniu, natomiast nieco niższa od danych ogólnokrajowych i regionalnych, zaś zbliżona do wartości powiatowych. Analogiczną sytuację odnotowano również w odniesieniu do liczby osób prowadzących działalność gospodarczą w przeliczeniu na populację.
- Stopa bezrobocia dla powiatu myślenickiego jest zdecydowanie niższa niż na poziomie ogólnopolskim i regionalnym oraz na tle powiatów: chrzanowskiego i tarnowskiego. Analizując powyższe dane warto zwrócić uwagę na dynamikę zmian porównywanych wskaźników. Po roku 2019 obserwujemy pogorszenie sytuacji na rynku pracy w ujęciu krajowym, regionalnym i lokalnym. Powyższa tendencja związana jest z kryzysem wywołanym pandemią COVID-19. Ponowny trend spadkowy stopy bezrobocia rejestrowanego obserwujemy od roku 2021.
- Według danych GUS liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców Gminy Dobczyce wynosi 57. Jest to wynik wyższy od wartości dla kraju, województwa, powiatu oraz wszystkich gmin ujętych w zestawieniu.
- Według danych Państwowej Komisji Wyborczej mieszkańcy Gminy Dobczyce wyróżniają się wysoką aktywnością wyborczą. Przede wszystkim zwraca uwagę ponadprzeciętnie wysoka frekwencja w wyborach samorządowych, zarówno w 2018, jak i w 2024 roku (na tle danych ogólnopolskich, regionalnych i powiatowych). Dodajmy, że na wskaźniki w wyborach samorządowych mogą oddziaływać czynniki o charakterze lokalnym (np. sytuacja na miejscowej scenie politycznej). W przypadku uczestnictwa w wyborach parlamentarnych w latach 2019 i 2023 oraz prezydenckich (w 2020 r.) mieszkańcy Gminy Dobczyce charakteryzowali się równie wysoką frekwencją w porównaniu do wyników dla kraju, regionu i gmin miejsko-wiejskich ujętych w zestawieniu, zaś zbliżoną do danych

powiatowych. Jednocześnie warto zwrócić uwagę, że zarówno na poziomie lokalnym, jak i regionalnym czy ogólnopolskim frekwencja w kolejnych wyborach parlamentarnych (2019 i 2023 r.) zdecydowanie wzrosła.

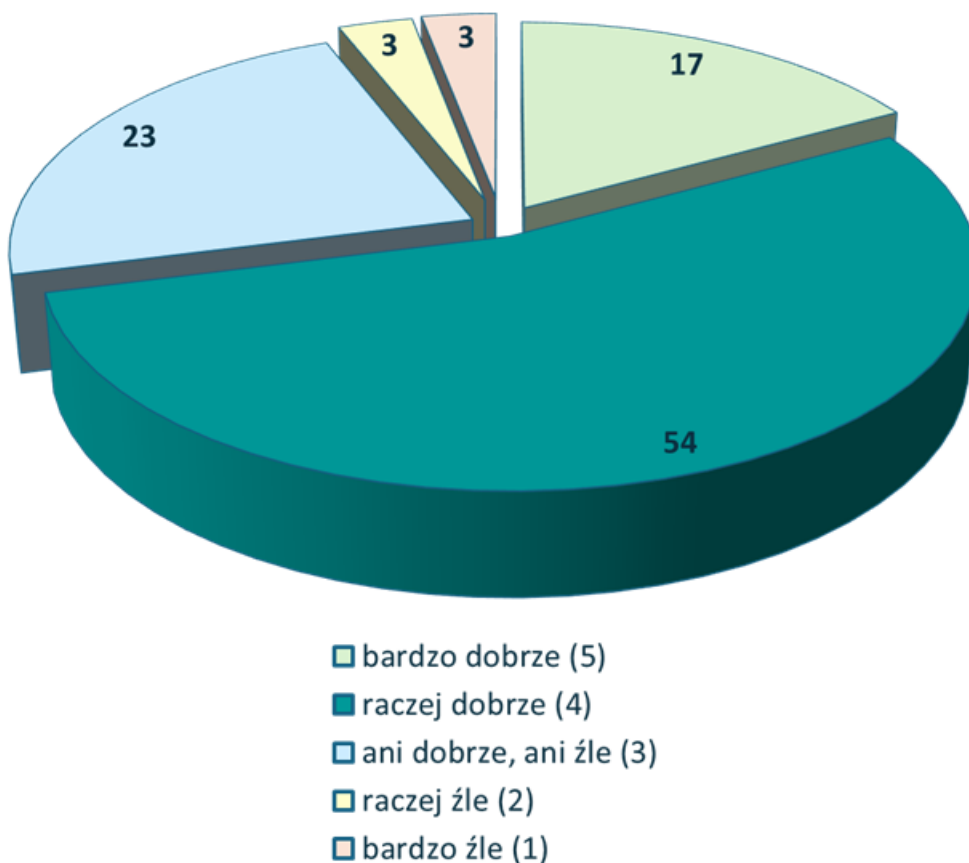
- W roku szkolnym 2023/24 wyniki egzaminów końcowych uczniów szkół podstawowych na terenie Miasta Dobczyce z języka polskiego były zbliżone do danych dla regionu i powiatu, niższe od tych zanotowanych w Alwerni i Tuchowie, zaś wyższe od Ryglic. W przypadku matematyki rezultaty były nieco niższe od wyników dla województwa małopolskiego, powiatu myślenickiego oraz Alwerni, natomiast wyższe od miast: Ryglic oraz Tuchowa. Relatywnie dobre były wyniki egzaminu z języka angielskiego – na tle regionu oraz powiatu, jak również większości miast ujętych w powyższym zestawieniu.
- W kontekście danych zanotowanych na terenach wiejskich, uczniowie szkół w Gminie Dobczyce uzyskali z języka polskiego wyniki zbliżone do wartości dla regionu i powiatu, natomiast wyższe od tych z obszarów wiejskich gmin: Alwernia i Ryglice. W przypadku średnich wyników z matematyki oraz języka angielskiego, rezultaty były niższe od danych regionalnych i powiatowych. Niższe wyniki zanotowano w przypadku uczniów z obszarów wiejskich gminy Ryglice. Warto zauważyć, że spośród porównywanych jednostek terytorialnych najwyższe rezultaty egzaminów ósmoklasisty odnotowano w Alwerni.
- Mieszkańcy Gminy Dobczyce mają najniższy wskaźnik korzystania z usług bibliotecznych na tle danych ogólnopolskich, wojewódzkich, powiatowych oraz porównywanych gmin miejsko-wiejskich ujętych. Według Banku Danych Lokalnych GUS w latach 2019-2021 liczba czytelników bibliotek na 1000 mieszkańców w Gminie Dobczyce stale malała, co z pewnością miało związek z ograniczeniami wprowadzonymi w związku z pandemią COVID-19 – w 2019 roku wskaźnik wynosił 197 czytelników, a w 2021 roku analogiczny wskaźnik wynosił 149 osób. Jednocześnie liczba czytelników w Gminie Dobczyce w przeliczeniu na populację jest niższa od wartości dla wszystkich gmin ujętych w zestawieniu oraz od parametrów dla regionu, natomiast nieco wyższa od wyników dla kraju i regionu. Nieliczna grupy czytelników przekłada się na małą liczbę wypożyczeń - mieszkańcy Gminy Dobczyce średnio wypożyczają mniej książek na tle mieszkańców gmin ujętych w zestawieniu (zwłaszcza w porównaniu z gminą Ryglice), a także w odniesieniu do danych dla powiatu i kraju.
- Wysokie wyniki odnotowano w przypadku liczby uczestników imprez masowych. Są one zdecydowanie wyższe od wartości analogicznych wskaźników dla kraju, regionu, powiatu i gmin: Tuchów i Alwernia. Wśród analizowanych jednostek administracyjnych wyższe wskaźniki niż w Gminie Dobczyce odnotowano w gminie Ryglice. Relatywnie niskie wyniki zanotowano w przypadku liczby obiektów kulturalnych w przeliczeniu na 10 tys.

mieszkańców. Identyczną i jednocześnie najniższą wartość tego wskaźnika, co dla Gminy Dobczyce, odnotowano w gminie Tuchów. W pozostałych gminach, a także na poziomie powiatowym, regionalnym i ogólnopolskim liczba instytucji kulturalnych w przeliczeniu na populację jest znacznie wyższa. Co za tym idzie, w Gminie Dobczyce oraz gminie Tuchów największa liczba osób przypada na placówkę kulturalną. Powyższe dane mogą świadczyć o relatywnie niskim dostępie mieszkańców Gminy Dobczyce do usług kulturalnych, ale również mogą być rezultatem odległości miejsca zamieszkania potencjalnych odbiorców od placówek kultury.

W kontekście społecznych aspektów rozwoju Gminy **kluczowe znaczenie mają długoterminowe trendy i perspektywy demograficzne**. Od wielu lat w Gminie Dobczyce liczba mieszkańców utrzymuje się na podobnym poziomie, natomiast zwiększa się udział seniorów w populacji. **Usługi społeczne w Gminie Dobczyce powinny odpowiadać na wyzwania związane z trendami demograficznymi**. Z tego powodu konieczne jest tworzenie kompleksowej oferty usług społecznych dla seniorów, osób z niepełnosprawnościami, czy innych osób niesamodzielnych, jak również prowadzenie przemyślanej polityki wsparcia rodziny. Jednocześnie pożądane jest tworzenie atrakcyjnej oferty usług dla innych grup mieszkańców, w tym m.in. rodzin z dziećmi oraz dzieci i młodzieży, co sprzyjać będzie szeroko rozumianemu rozwojowi społecznemu oraz zapewnieniu wysokiej jakości życia w Gminie.

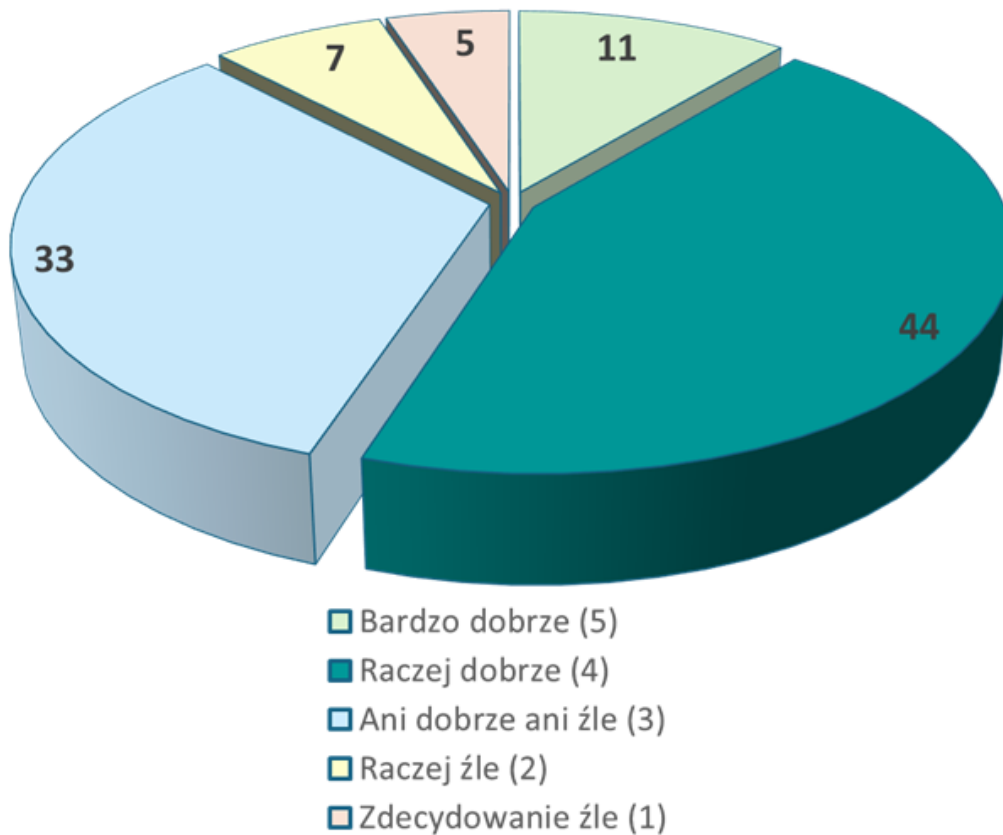
Wykres 6. Ocena jakości życia w Gminie Dobczyce (dane w %), N=539

W świetle badań ankietowych 71 proc. badanych uważa, że jakość życia w Gminie jest wysoka (ponad połowa wskazuje ocenę umiarkowanie pozytywną – „4”), natomiast 6 proc. mieszkańców formułuje ocenę negatywną. Średnia w skali pięciostopniowej wynosi 3,44, co jest równoznaczne z oceną nieco niższą od umiarkowanie pozytywnej kategorii oceny („4”). Co istotne, jest to wynik powyżej średniej z innych podobnych pomiarów, realizowanych przez wykonawcę. O wysokiej jakości życia częściej przekonane są kobiety (73 proc.) w porównaniu z mężczyznami (68 proc.), ponadto wysoki rezultat odnotowano w grupie uczniów i studentów (82 proc.).

Czas wolny

Wykres 7. Ocena oferty czasu wolnego w Gminie Dobczyce (dane w %), N=539

Przeszło połowa uczestników pomiaru pozytywnie ocenia możliwość spędzania czasu wolnego w Gminie Dobczyce, natomiast przeciwną opinię wyraża 12 proc. badanych. Średnia w skali 1-5 wynosi 3,48, a zatem jest ulokowana między neutralną lub ambiwalentną („3”) a umiarkowanie pozytywną („4”) kategorią odpowiedzi. Na uwagę zasługuje niski stopień polaryzacji ww. wyników (tj. przewaga – pozytywnych lub negatywnych - opinii umiarkowanych nad skrajnymi).

Pozytywne oceny lokalnej oferty czasu wolnego najczęściej formułują osoby przekonane o wysokiej jakości życia w Gminie Dobczyce (69 proc.). W przypadku pozostałych parametrów nie odnotowano istotnych statystycznie różnic pomiędzy zmiennymi.

Tabela 8. Ocena możliwości spędzania czasu wolnego i rozwoju osobistego w Gminie Dobczyce (dane w %), N=539

FORMY AKTYWNOŚCI	Dostęp do sportowych obiektów „pod chmurką” (boiska, siłownia na otwartym powietrzu, itp.)	Dostęp do oferty kulturalnej (np. zajęcia w domu kultury, kino, teatr, imprezy muzyczne, itp.)	Dostęp do całorocznych obiektów sportowych (hala sportowa, basen, klub fitness, itp.)	Dostęp do oferty edukacyjnej (kursy, szkolenia, itp.)	Dostęp do ogólnodostępnych obiektów dla różnych grup wiekowych (kluby seniora, kluby młodzieżowe, kluby dziecka i rodzica)
bardzo zły dostęp (1)	4	8	11	12	13
raczej zły dostęp (2)	9	17	15	22	20
ani dobry, ani zły dostęp (3)	22	21	27	27	26
raczej dobry dostęp (4)	32	28	25	19	18
bardzo dobry dostęp (5)	21	14	9	8	8
nie mam zdania, nie korzystam	12	12	13	12	15
średnia w skali 1-5	3,66	3,27	3,05	2,89	2,86

Respondenci oceniali różne aspekty lokalnej oferty czasu wolnego z wykorzystaniem skali pięciostopniowej. Jako najbardziej rozpowszechnione oceniono plenerowe obiekty sportowe, natomiast na drugim miejscu wskazano ofertę kulturalną (m.in. możliwość korzystania z zajęć lub wydarzeń kulturalnych w MGOKIS. W opinii badanych największym deficytem jest natomiast zbyt mała liczba ogólnodostępnych obiektów dla różnych grup mieszkańców, jak również dostępność szeroko rozumianej oferty edukacyjnej i rozwojowej (w przypadku dwóch ostatnich wymienionych kategorii oceny odnotowano przewagę ocen negatywnych nad pozytywnymi, natomiast średnie w skali pięciostopniowej są na poziomie nieznacznie niższym od kategorii neutralnej lub ambiwalentnej).

Wykres 9. Czy odczuwa Pan(i) brak w naszej Gminie... (dane w %), N=539

Przeszło 4 na 10 uczestników pomiaru wskazuje na niewystarczające możliwości spędzania czasu wolnego w Gminie Dobczyce. Istotnie częściej są to kobiety (47 proc.) w porównaniu z mężczyznami (36 proc.), ponadto wysokie wyniki odnotowano również wśród ankietowanych w wieku 30-39 lat (56 proc.) oraz w grupie pracowników najemnych (47 proc.).

37 proc. badanych podziela przekonanie, że w Gminie Dobczyce występują deficyty w obszarze oferty edukacyjnej dla różnych grup mieszkańców (np. młodzieży lub seniorów). Tego rodzaju przekonanie częściej niż pozostali respondenci podzielają osoby żyjące w rodzinach wielopokoleniowych (55 proc.), kobiety (43 proc.) w porównaniu z mężczyznami (31 proc.) oraz osoby w wieku 30-39 lat (53 proc.).

Około 1/3 ankietowanych mieszkańców Gminy Dobczyce uważa, że lokalna oferta kulturalna jest niewystarczająca. Najczęściej są to osoby żyjące w rodzinach wielopokoleniowych (47 proc.), kobiety (40 proc.) w porównaniu z mężczyznami (28 proc.) oraz osoby w wieku 20-39 lat (51 proc.).

Odpłatność za usługi społeczne

Respondenci oceniali, czy, a jeśli tak, to w jakim stopniu lokalna oferta usług społecznych powinna być odpłatna dla mieszkańców Gminy Dobczyce. Największa grupa badanych podziela przekonanie, że usługi społeczne powinny być odpłatne, ale z możliwością zastosowania zwolnień dla różnych grup, na podstawie obiektywnych, mierzalnych i akceptowalnych społecznie kryteriów. Tego rodzaju przekonanie najczęściej podzielają osoby podejmujące przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (35 proc.), kobiety (37 proc.), pracownicy najemni (43 proc.) oraz respondenci z wykształceniem średnim (43 proc.).

24 proc. badanych uważa, że usługi społeczne powinny być bezpłatne i zostać w całości sfinansowane ze środków publicznych. Najczęściej są to osoby zamieszkujące samotnie (40 proc.).

Kolejnych 23 proc. uczestników pomiaru sądzi, że przynajmniej niektóre usługi społeczne powinny być częściowo odpłatne. Ten pogląd najczęściej reprezentują osoby w wieku 30-39 lat (33 proc.), jak również respondenci w wykształceniu wyższym (28 proc.).

6 proc. ankietowanych zgadza się z opinią, że wszystkie usługi społeczne powinny być częściowo odpłatne dla mieszkańców – w tym przypadku nie odnotowano istotnych statystycznie różnic między zmiennymi.

W związku z powyższym **zaleca się budowanie modelu opartego na częściowo odpłatnych usługach społecznych**. Odpłatność nie może pozostawać w sprzeczności z ich powszechnością i dostępnością dla jak najszerzych grup mieszkańców. **Pobieranie opłat za usługi nie jest tożsame z budowaniem komercyjnego modelu ich świadczenia**. Owe opłaty powinny być dodatkowym, a nie wiodącym źródłem finansowania lokalnego systemu usług. Środki pobierane od odbiorców powinny służyć zapewnieniu większej dostępności usług, natomiast z całą pewnością nie mogą być czynnikiem wpływającym na standard, czy jakość ich świadczenia (co byłoby działaniem wątpliwym etycznie). Osobną kwestią pozostaje oczywiście ustalenie odpowiedniej wysokości opłat, być może warto rozważyć ustanowienie systemu zniżek dla osób, czy rodzin znajdujących się w szczególnie trudnej sytuacji życiowej i ekonomicznej.

Aktywność społeczna

Tabela 10. Podejmowanie różnych form aktywności społecznej (dane w %), N=539

FORMY AKTYWNOŚCI	pomaganie najbliższym sąsiadom	udział w akcjach charytatywnych	zaangażowanie w działalność placówek oświatowych (przedszkola, szkoły)	zaangażowanie w pomoc społeczną	zaangażowanie w życie kulturalne	zaangażowanie w życie sportowe
nigdy (1)	17	33	38	41	48	50
od czasu do czasu (2)	55	48	38	47	44	37
często (3)	28	19	24	12	8	13

Przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (spośród wymienionych w powyższej tabeli) podejmowało 89 proc. badanych. Najczęściej są to przedstawiciele rodzin z dziećmi (97 proc.), kobiety (94 proc.) w porównaniu z mężczyznami (84 proc.), osoby w wieku 30-59 lat (98 proc.), pracownicy najemni (98 proc.) oraz przedsiębiorcy (97 proc.), jak również respondenci z wykształceniem wyższym (96 proc.). Badani mieszkańcy najczęściej deklarują zaangażowanie w pomoc sąsiedzką, udział w akcjach dobroczynnych, a także aktywne wspieranie działalności miejscowych placówek edukacyjnych.

Tabela 11. Najważniejsze działania w kontekście wspierania aktywności społecznej w okresie najbliższych kilku lat (dane w %), N=539

działania wspierające aktywność społeczną	%
działania integrujące mieszkańców (wspólne wycieczki, pikniki...)	56
rozwój pomocy sąsiedzkiej	34
zwiększenie wpływu mieszkańców na lokalną politykę	30
rozwój wolontariatu wśród młodzieży	29
wzmocnienie współpracy z lokalnymi grupami działania	28
rozwój wolontariatu wśród osób dorosłych i seniorów	27
wsparcie liderów lokalnych i organizacji pozarządowych	24

W kontekście wspierania aktywności społecznej i obywatelskiej mieszkańców kluczowe jest – zdaniem badanych – podejmowanie działań integrujących różne grupy mieszkańców. Na

kolejnych miejscach wymieniano pomoc sąsiedzką, zwiększenie sprawczości mieszkańców w sferze lokalnej polityki, rozwój wolontariatu (wśród różnych grup mieszkańców), jak również współpracę z LGD oraz wspieranie organizacji „trzeciego sektora” i ich liderów.

49 proc. badanych deklaruje gotowość zaangażowania się w działalność społeczną, np. pomoc innym mieszkańcom Gminy, którzy tego potrzebują. Najczęściej są to przedstawiciele rodzin z dziećmi (55 proc.), osoby podejmujące przynajmniej jedną formę aktywności społecznej (54 proc.), mieszkańcy Dobczyc (56 proc.) w porównaniu do osób zamieszkujących na obszarach wiejskich (44 proc.), kobiety (57 proc.) w porównaniu z mężczyznami (41 proc.), ankietowani w wieku 30-39 lat (72 proc.), a także pracownicy najemni (57 proc.) oraz przedsiębiorcy (69 proc.).

Osoby, które deklarują gotowość zaangażowania się w działalność społeczną odpowiadały na kolejne pytanie o formy potencjalnej aktywności na rzecz innych mieszkańców Gminy. W tym kontekście najczęściej wymieniano:

- działalność lub aktywne wspieranie organizacji pozarządowych – 53 proc.,
- pomoc sąsiedzką – 47 proc.,
- wolontariat – 34 proc.

Respondenci deklarują, że mogliby poświęcić na tego rodzaju aktywność średnio 13,18 godziny miesięcznie.

Największe problemy i wyzwania społeczne dla mieszkańców Gminy Dobczyce

Na podstawie badania jakościowego możliwe było zidentyfikowanie katalogu najpoważniejszych problemów i wyzwań społecznych, z jakimi zmagają się lokalna społeczność. Poniższa analiza prezentuje syntetyczne ujęcie tych zjawisk, wskazując ich przyczyny, konsekwencje oraz zakres społeczny.

- **Wykluczenie transportowe i ograniczona mobilność mieszkańców.** Respondenci jednomyślnie wskazują na poważny problem wykluczenia transportowego, zwłaszcza na terenach wiejskich i peryferyjnych. Niedostateczna liczba połączeń komunikacji publicznej, brak dogodnych kursów poza godzinami szczytu, a także utrudniony dostęp do Dobczyc i Krakowa ograniczają mobilność mieszkańców, pogłębiając izolację społeczną.

- **Ograniczony dostęp do usług zdrowotnych i specjalistycznych.** Mieszkańcy zwracają uwagę na niewystarczającą dostępność usług zdrowia psychicznego, rehabilitacji oraz wsparcia specjalistycznego. Długie kolejki, brak wykwalifikowanej kadry, a także ograniczenia finansowe i transportowe dodatkowo potęgają problemy zdrowotne wśród osób starszych, z niepełnosprawnościami oraz w kryzysach zdrowotnych.
- **Brak infrastruktury i oferty dla młodzieży.** Młodzi mieszkańcy Dobczyc sygnalizują deficyt atrakcyjnych, bezpiecznych i łatwo dostępnych przestrzeni do spędzania czasu wolnego. Brakuje klubów młodzieżowych, świetlic, wydarzeń dedykowanych młodym ludziom oraz oferty wspierającej rozwój kompetencji społecznych i obywatelskich.
- **Problemy integracji społecznej i bierność części mieszkańców.** W opinii respondentów w gminie występuje niski poziom integracji sąsiedzkiej, brak zaangażowania społecznego części mieszkańców oraz trudności w aktywizacji środowisk lokalnych. Problemy te nasilają się zwłaszcza w kontekście mniejszych miejscowości i wsi.
- **Barieri dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów.** Istotnym wyzwaniem pozostają bariery architektoniczne, brak dostosowanej infrastruktury oraz niewystarczające formy wsparcia dla osób z niepełnosprawnościami i seniorów. Utrudnienia w poruszaniu się, brak transportu socjalnego i ograniczona oferta aktywizacyjna wpływają negatywnie na ich jakość życia.
- **Nierównomierny rozwój przestrzenny i deficyt zieleni.** Respondenci zwracają uwagę na chaotyczną zabudowę, niedostatek przestrzeni publicznych sprzyjających integracji oraz zbyt małą ilość terenów zielonych, zwłaszcza w centrum Dobczyc. Problemy te wpływają na estetykę przestrzeni i komfort życia.
- **Fragmentaryzacja systemu usług społecznych i brak koordynacji.** Mieszkańcy wskazują na rozproszenie działań pomocowych, brak spójnego systemu informacji o dostępnych formach wsparcia oraz trudności w koordynacji działań różnych instytucji i organizacji.
- **Ograniczenia w dostępie do rekreacji i aktywności kulturalnej.** Pomimo pozytywnej oceny niektórych wydarzeń, mieszkańcy dostrzegają deficyt ogólnodostępnej, regularnej oferty kulturalnej, sportowej i rekreacyjnej, zwłaszcza w miejscowościach poza centrum gminy.

Rodziny z dziećmi

Ankietowani przedstawiciele rodzin z dziećmi (N=226) odpowiadali na serię pytań dotyczących ich potrzeb, jak również możliwości ich zaspokojenia.

Tabela 12. Problemy i trudności życiowe rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce (dane w %), N=226

rodzaj problemu	%
choroba, problemy zdrowotne	38
brak lub niewystarczająca liczba placówek opieki dla dzieci do lat 3	30
niskie zarobki	30
niska jakość edukacji	23
uzależnienie członka rodziny (np. od alkoholu, narkotyków, internetu)	20
brak zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży	19
zadłużenie rodziny (np. kredyty, pożyczki)	19
brak pieniędzy na bieżące wydatki	19
konflikty rodzinne, małżeńskie	17
brak lub niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych	17
trudności wychowawcze, konflikty z dzieckiem	14
opieka nad osobą starszą w rodzinie	14
brak stałego zatrudnienia	11
niepełnosprawność członka rodziny	11
złe warunki mieszkaniowe, brak własnego mieszkania	11
przemoc domowa	3
konflikty z prawem członka(-ów) rodziny	1

Tabela 13. Preferowane kierunki działań wspierających rodziny z dziećmi w Gminie Dobczyce (dane w %), N=226

rodzaj wsparcia	%
zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży	48
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego	39
zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3	35
działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej dla rodziców i dzieci, badania profilaktyczne	34
pomoc w zapewnieniu opieki nad niesamodzielnym członkiem rodziny	27
działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich	26
zapewnienie opieki przedszkolnej	25
prowadzenie stołówki (jadłodajni)	24
zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin	19

prowadzenie placówek wsparcia dziennego	18
grupy wsparcia (samopomocowe) i rodziny wspierające	13
realizacja kampanii społecznych	9
wsparcie asystenta rodziny	8

Najczęściej wymieniane problemy i wyzwania rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce dotyczą przede wszystkim kwestii zdrowotnych, związanych z organizacją opieki nad małymi dziećmi, a także niskimi zarobkami oraz jakością lokalnej oferty edukacyjnej. Warto dodać, że wspomniane trudności mogą mieć charakter wewnętrzny (tj. obejmować kwestie związane z funkcjonowaniem rodziny), jak również zewnętrzne, wynikające np. z kondycji lokalnego systemu usług społecznych.

Do szczególnie preferowanych kierunków działań w obszarze wsparcia rodziny należą: zajęcia rozwojowe dla dzieci i młodzieży, poradnictwo specjalistyczne (w tym zwłaszcza w obszarze kryzysu zdrowia psychicznego, co koresponduje z wynikami badania jakościowego), pomoc w organizacji opieki dla małych dzieci, jak również szeroko rozumiana profilaktyka zdrowotna (w tym badania profilaktyczne).

Usługi społeczne dla rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce – istniejąca oferta

Poniższa analiza prezentuje dostępne usługi społeczne skierowane do rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce, wskazując zarówno przykłady istniejącej oferty, jak i zidentyfikowane przez respondentów braki ilościowe i jakościowe w tym zakresie. Poniższe informacje zostały zebrane na podstawie badania jakościowego.

- **Edukacja przedszkolna i szkolna.** Rodziny z dziećmi mogą korzystać z funkcjonujących na terenie gminy placówek przedszkolnych i szkolnych, zapewniających podstawową opiekę i edukację dzieci w wieku wczesnoszkolnym.
- **Oferta kulturalna i rekreacyjna.** Regionalne Centrum Oświatowo Sportowe w Dobczycach organizuje wydarzenia, warsztaty, zajęcia artystyczne, sportowe i kulturalne skierowane do rodzin z dziećmi, co stanowi istotny element lokalnej oferty integracyjnej i rozwojowej.
- **Infrastruktura rekreacyjna i sportowa.** W wybranych lokalizacjach dostępne są place zabaw, boiska, siłownie plenerowe oraz tereny rekreacyjne, z których mogą korzystać dzieci wraz z rodzinami.

- **Programy i inicjatywy o charakterze rodzinnym.** Okazjonalnie organizowane są wydarzenia plenerowe, festyny rodzinne, animacje oraz inicjatywy mające na celu integrację mieszkańców, w tym rodzin z dziećmi.
- **Usługi podstawowe w zakresie zdrowia i opieki.** Dostępne są podstawowe usługi zdrowotne, w tym opieka lekarza rodzinnego i pediatry, choć w ograniczonym zakresie.
- **Wsparcie społeczne w sytuacjach kryzysowych.** MGOPS realizuje wybrane działania pomocowe dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej, choć zakres tego wsparcia jest postrzegany jako niewystarczający.

Oferta usług społecznych dla rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce obejmuje głównie działania edukacyjne, kulturalne i podstawowe formy wsparcia zdrowotnego. Zidentyfikowano jednak istotne braki w zakresie usług specjalistycznych, infrastruktury rekreacyjnej, integracji społecznej oraz wsparcia dla rodzin w szczególnej sytuacji.

Deficyty w obszarze usług społecznych dla rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce

Poniższa analiza prezentuje katalog usług społecznych skierowanych do rodzin z dziećmi, które w opinii respondentów nie są realizowane w Gminie Dobczyce lub są realizowane w zbyt małym zakresie. Diagnoza uwzględnia zarówno potrzeby infrastrukturalne, jak i społeczne, zdrowotne oraz integracyjne. Poniższe informacje zostały zebrane na podstawie badania jakościowego.

- **Niedobory nowoczesnej i bezpiecznej infrastruktury rekreacyjnej.** Respondenci podkreślają brak nowoczesnych, dobrze wyposażonych i bezpiecznych placów zabaw, terenów zielonych oraz przestrzeni rekreacyjnych dostępnych dla dzieci i rodzin, zwłaszcza poza centrum Dobczyc.
- **Brak szerokiej oferty zajęć dodatkowych i rozwojowych dla dzieci.** Zajęcia pozalekcyjne, warsztaty rozwijające kompetencje i zainteresowania dzieci są organizowane sporadycznie, w zbyt małym wymiarze i głównie w centrum Dobczyc, co ogranicza ich dostępność dla rodzin z sołectw.
- **Niewystarczające wsparcie zdrowotne i specjalistyczne dla dzieci.** Rodziny wskazują na poważne braki w dostępie do specjalistów, takich jak psychologowie, logopedzi, terapeuci czy specjaliści wczesnego wspomagania rozwoju dzieci.
- **Ograniczony dostęp do usług społecznych w mniejszych miejscowościach gminy.** Większość oferty społecznej skupiona jest w Dobzycach, co prowadzi do wykluczenia rodzin mieszkających na terenach wiejskich z dostępu do usług, zajęć i wsparcia.

- **Brak zintegrowanych działań integracyjnych i międzypokoleniowych.** Respondenci zauważają brak systematycznych inicjatyw budujących więzi sąsiedzkie, integrujących rodziny i wspierających tworzenie wspólnoty lokalnej.
- **Niedostateczne wsparcie dla rodzin w sytuacjach kryzysowych oraz z niepełnosprawnościami.** Rodziny wychowujące dzieci z niepełnosprawnościami oraz osoby w trudnej sytuacji życiowej zgłaszają deficyt kompleksowego wsparcia, specjalistycznych usług i rozwiązań ułatwiających funkcjonowanie.

W Gminie Dobczyce istnieją braki w zakresie infrastruktury rekreacyjnej, oferty zajęć dla dzieci, wsparcia zdrowotnego i społecznego oraz inicjatyw integracyjnych. Zidentyfikowane niedostatki w usługach społecznych ograniczają jakość życia rodzin z dziećmi oraz ich możliwości rozwoju i uczestnictwa w życiu społecznym.

Dzieci i młodzież

Badani przedstawiciele rodzin z dziećmi (N=226) odpowiadali również na kilka pytań dotyczących potrzeb dzieci i młodzieży.

Tabela 14. Problemy i trudności życiowe dzieci i młodzieży w Gminie Dobczyce (dane w %), N=226

rodzaj problemu	%
zagrożenie uzależnieniami od nowych technologii (smartfony, media społ., gry komp. itp.)	66
bezmisyłne (jałowe) spędzanie czasu wolnego	63
utrudniony start w dorosłe życie (brak perspektyw na podjęcie pracy)	40
zaniedbania wychowawcze (np. brak opieki rodziców nad dzieckiem)	38
uzależnienia (od alkoholu, papierosów, narkotyków, dopalaczy, hazardu itp.)	36
długa nieobecność rodziców (np. z powodu wyjazdu za granicę do pracy itp.)	22
przestępczość i chuligaństwo	12
zaniedbanie socjalne (niedożywienie, brak higieny)	6
przemoc ze strony rodziców, opiekunów	4
nie ma takich zjawisk	3

Tabela 15. Preferowane kierunki działań wspierających dzieci i młodzież w Gminie Dobczyce (dane w %), N=226

rodzaj wsparcia	%
wzbogacenie oferty zajęć sportowych i spędzania wolnego czasu	68
zajęcia edukacyjne wspierające rozwój dzieci i młodzieży	54
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego	51
zapewnienie dostępu do placówek wspierających wychowanie dzieci (np. świetlic śródo	44
działania w zakresie profilaktyki zdrowotnej	39
rozwój wolontariatu	25
realizacja kampanii społecznych	20

Przedstawiciele rodzin z dziećmi jako 2 najważniejsze problemy społeczne dzieci i młodzieży postrzegają uzależnienia behawioralne (zwłaszcza w kontekście korzystania z nowoczesnych technologii cyfrowych), jak również bezproduktywne spędzanie czasu wolnego. W tym kontekście warto podkreślić, że kluczową potrzebą dla tej grupy odbiorców jest zapewnienie szeroko rozumianej oferty czasu wolnego (np. sportowej, kulturalnej). Do ważnych kierunków działań należy również – co wiąże się z poprzednim wskazaniem - rozbudowa oferty zajęć edukacyjnych i rozwojowych, jak również wsparcie specjalistyczne (szczególnie w obszarze kryzysu zdrowia psychicznego).

Usługi społeczne dla młodzieży w Gminie Dobczyce – istniejąca oferta

Poniższa analiza prezentuje zidentyfikowaną w trakcie badań jakościowych ofertę usług społecznych skierowanych do młodzieży w Gminie Dobczyce oraz obszary, w których oferta ta jest niewystarczająca lub nie odpowiada na potrzeby młodego pokolenia. Diagnoza uwzględnia zarówno formalne usługi instytucjonalne, jak i nieformalne działania środowiskowe. Poniższe dane zostały zebrane na podstawie badania jakościowego. Respondenci wskazują, że młodzież w Gminie Dobczyce może obecnie korzystać z:

- edukacji formalnej w Zespole Szkół im. Józefa Tischnera,
- wydarzeń organizowanych przez MGOKIS (np. kino letnie, koncerty, warsztaty artystyczne),
- oferty sportowej (boiska, siłownie plenerowe, zajęcia sportowe w wybranych miejscowościach),
- okazjonalnych inicjatyw integracyjnych i kulturalnych,

- nieformalnych spotkań w przestrzeni publicznej.

Pomimo istniejącej oferty, młodzież wskazuje na:

- brak klubów młodzieżowych i bezpiecznych przestrzeni spotkań,
- niedostateczną liczbę zajęć rozwijających kompetencje społeczne i zawodowe,
- brak formalnych organizacji młodzieżowych,
- niewystarczającą ofertę wsparcia psychologicznego i doradczego,
- trudności w dostępie do oferty z uwagi na ograniczenia komunikacyjne,
- niską dostępność inicjatyw poza centrum gminy.

W opinii respondentów poprawa sytuacji młodzieży wymaga:

- utworzenia klubów młodzieżowych i świetlic środowiskowych,
- zwiększenia oferty zajęć pozalekcyjnych i warsztatów kompetencyjnych,
- rozwoju form partycypacji i aktywności obywatelskiej młodzieży,
- wzmocnienia wsparcia psychologicznego dostępnego lokalnie,
- poprawy mobilności i dostępności usług w sołectwach,
- integracji istniejącej oferty w ramach systemu usług społecznych.

Deficyty w obszarze usług społecznych dla młodzieży w Gminie Dobczyce

Na podstawie przeprowadzonych wywiadów z młodzieżą i innymi grupami respondentów zidentyfikowano kluczowe braki i niedostatki w zakresie usług społecznych skierowanych do młodych mieszkańców. Poniższa analiza (opracowana na podstawie informacji z badania jakościowego) prezentuje katalog niezrealizowanych usług społecznych oraz obszary, w których oferta ta jest zdecydowanie niewystarczająca.

- **Brak klubów młodzieżowych i świetlic środowiskowych.** Respondenci jednogłośnie wskazują na deficyt ogólnodostępnych, bezpiecznych przestrzeni przeznaczonych dla młodzieży, gdzie mogliby się spotykać, integrować i rozwijać swoje zainteresowania.
- **Niewystarczająca oferta zajęć rozwijających kompetencje społeczne i osobiste.** Brakuje regularnych warsztatów, kursów i programów skierowanych do młodzieży, wspierających rozwój umiejętności miękkich, obywatelskich, zawodowych i społecznych.

- **Brak formalnych organizacji młodzieżowych i mechanizmów partycypacji.** W gminie nie funkcjonują struktury umożliwiające młodzieży wpływ na życie społeczne i uczestnictwo w podejmowaniu decyzji dotyczących ich środowiska.
- **Niedobory wsparcia psychologicznego, pedagogicznego i doradczego.** Respondenci podkreślają brak lokalnych specjalistów, takich jak psycholodzy czy doradcy zawodowi, co utrudnia młodym osobom radzenie sobie z wyzwaniami emocjonalnymi i rozwojowymi.
- **Brak oferty usług społecznych dla młodzieży w sołectwach i mniejszych miejscowościach.** Oferta usług społecznych dla młodzieży skupiona jest głównie w centrum Dobczyc, co powoduje wykluczenie komunikacyjne i brak równych szans dla młodych ludzi z terenów wiejskich.
- **Niska dostępność mobilnych lub zdecentralizowanych form wsparcia.** Brakuje rozwiązań takich jak mobilne punkty konsultacyjne, zajęcia wyjazdowe czy usługi realizowane bezpośrednio w społecznościach lokalnych.
- **Niedostateczna liczba inicjatyw integracyjnych i międzypokoleniowych.** Młodzi mieszkańcy mają ograniczone możliwości uczestnictwa w wydarzeniach budujących więzi społeczne, współpracę pokoleniową i tożsamość lokalną.

Niedobory w zakresie usług społecznych dla młodzieży w Gminie Dobczyce dotyczą zarówno braku podstawowej infrastruktury (klubów, świetlic), jak i niewystarczającej oferty rozwijającej potencjał młodych ludzi, wspierającej ich zdrowie psychiczne oraz umożliwiającej aktywność obywatelską. Zidentyfikowane deficyty pogłębiają wykluczenie społeczne, utrudniają integrację oraz wpływają na migracje młodzieży do innych ośrodków.

Rodzina wielopokoleniowa

Przedstawiciele rodzin wielopokoleniowych (N=120) odpowiadali na serię pytań dotyczących potrzeb różnych grup mieszkańców Gminy Dobczyce.

Tabela 16. Problemy i trudności życiowe rodzin z dziećmi w Gminie Dobczyce (dane w %), N=120

rodzaj problemu	%
niskie zarobki	47
choroba, problemy zdrowotne	34
opieka nad osobą starszą w rodzinie	27

brak lub niewystarczająca liczba placówek opieki dla dzieci do lat 3	25
brak pieniędzy na bieżące wydatki	25
złe warunki mieszkaniowe, brak własnego mieszkania	24
uzależnienie członka rodziny (np. od alkoholu, narkotyków, internetu)	22
konflikty rodzinne, małżeńskie	22
niska jakość edukacji	21
trudności wychowawcze, konflikty z dzieckiem	19
brak zajęć wspierających rozwój dzieci i młodzieży	18
zadłużenie rodziny (np. kredyty, pożyczki)	17
niepełnosprawność członka rodziny	16
przemoc domowa	10
brak stałego zatrudnienia	9
brak lub niewystarczająca liczba miejsc przedszkolnych	9
konflikty z prawem członka(-ów) rodziny	4

Tabela 17. Preferowane kierunki działań wspierających rodziny z dziećmi w Gminie Dobczyce (dane w %), N=120

rodzaj wsparcia	%
zajęcia wspierające rozwój dzieci i młodzieży	48
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego	46
pomoc w zapewnieniu opieki nad niesamodzielnym członkiem rodziny	34
zapewnienie opieki dla dzieci do lat 3	32
profilaktyka zdrowotna dla rodziców i dzieci, programy, badania profilaktyczne	31
zajęcia integracyjno-edukacyjne dla rodzin	30
prowadzenie stołówki (jadłodajni)	30
zapewnienie opieki przedszkolnej	25
działania edukacyjne służące wzmocnieniu kompetencji rodzicielskich	21
prowadzenie placówek wsparcia dziennego	17
grupy wsparcia (samopomocowe) i rodziny wspierające	11
realizacja kampanii społecznych	11
wsparcie asystenta rodziny	10

Perspektywa badanych przedstawicieli rodzin wielodzietnych jest nieco inna niż w przypadku prezentowanych wyżej opinii rodzin z dziećmi (które nie spełniają kryterium wielodzietności). Do

najważniejszych wyzwań społecznych zaliczono niskie zarobki (i trudną kondycję ekonomiczną gospodarstwa domowego), choroby i problemy zdrowotne, konieczność sprawowania opieki nad osobą starszą w rodzinie, jak również brak lub niewystarczającą liczbę placówek opieki dla dzieci do lat 3.

Do szczególnie preferowanych kierunków działań w obszarze wsparcia rodziny należą: zajęcia rozwojowe dla dzieci i młodzieży, poradnictwo specjalistyczne (w tym zwłaszcza w obszarze kryzysu zdrowia psychicznego), pomoc w zapewnieniu opieki nad niesamodzielnym członkiem rodziny lub dziećmi w wieku do lat 3.

Respondenci z tej grupy oceniali również, w jakim stopniu różne zjawiska społeczne wpływają na funkcjonowanie i sytuację życiową seniorów w Gminie Dobczyce. Oceny formułowano z wykorzystaniem pięciostopniowej skali („1” = „zdecydowanie mały problem/bariera”; „5” = „zdecydowanie duży problem/bariera”).

W tym kontekście uzyskane zostały następujące rezultaty:

- dostęp do placówek rehabilitacyjnych: średnia w skali 1-5 $E=3,89$, duży problem – 55 proc., mały problem – 12 proc.,
- trudności finansowe: średnia w skali 1-5 $E=3,59$, duży problem – 50 proc., mały problem – 17 proc.,
- samotność: średnia w skali 1-5 $E=3,50$, duży problem – 47 proc., mały problem – 21 proc.,
- dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych: średnia w skali 1-5 $E=3,47$, duży problem – 41 proc., mały problem – 22 proc.,
- możliwość korzystania ze środków transportu: średnia w skali 1-5 $E=3,43$, duży problem – 47 proc., mały problem – 24 proc.,
- brak poczucia bycia potrzebnym: średnia w skali 1-5 $E=3,40$, duży problem – 41 proc., mały problem – 23 proc.,
- brak oferty lub niewystarczająca oferta aktywności społecznej, kulturalnej, rekreacyjnej itp.: średnia w skali 1-5 $E=3,23$, duży problem – 40 proc., mały problem – 25 proc.,
- brak opieki lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny: średnia w skali 1-5 $E=3,04$, duży problem – 32 proc., mały problem – 27 proc.,
- bariery architektoniczne: średnia w skali 1-5 $E=2,94$, duży problem – 28 proc., mały problem – 32 proc.

Tabela 18. Preferowane kierunki działań wspierających seniorów w Gminie Dobczyce (dane w %), N=120

rodzaj wsparcia	%
zwiększenie, ułatwienie dostępu do rehabilitacji	58
zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy specjalistów	55
zapewnienie większego dostępu do usług opiekuńczych	35
zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin	34
organizacja różnorodnych form spędzania czasu wolnego	33
zapewnienie całodobowej opieki	28
ułatwienie dojazdu do miejsc świadczenia usług społecznych	27
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego	26
zorganizowanie ogólnodostępnego miejsca spożywania ciepłego posiłku	24
prowadzenie placówek wsparcia dla osób z zaburzeniami psychicznymi	24
integracja osób z niepełnosprawnościami i\lub starszych oraz ich rodzin ze środowiskiem I	22
likwidacja barier architektonicznych	22
wsparcie asystentów osób z niepełnosprawnościami i\lub asystentów osób starszych	22
kursy i szkolenia dla opiekunów, w tym w zakresie pielęgnacji, dietetyki	21

Jako kluczowe potrzeby osób starszych w Gminie Dobczyce postrzegane są przede wszystkim wyzwania związane z zapewnieniem dostępu do usług rehabilitacyjnych, jak również usług w obszarze ochrony zdrowia (zwłaszcza możliwości skorzystania z usług lekarzy specjalistów). Na kolejnych miejscach wskazano usługi opiekuńcze, opiekę wytchnieniową, a także szeroko rozumianą ofertę czasu wolnego dla osób starszych.

Osoby z niepełnosprawnościami

Przedstawiciele rodzin, w których występuje przynajmniej jeden rodzaj niepełnosprawności fizycznej (np. narządu ruchu) lub intelektualnej (np. upośledzenie umysłowe) lub psychicznej (N=99) odpowiedzieli na serię pytań dotyczących potrzeb osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce.

Respondenci z tej grupy oceniali również, w jakim stopniu różne zjawiska społeczne wpływają na funkcjonowanie i sytuację życiową osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce. Oceny formułowano z wykorzystaniem pięciostopniowej skali („1” = „zdecydowanie mały

problem/bariera”; „5” = „zdecydowanie duży problem/bariera”).

W tym kontekście uzyskane zostały następujące rezultaty:

- trudności finansowe: średnia w skali 1-5 E=3,68, duży problem – 51 proc., mały problem – 12 proc.,
- dostęp do placówek rehabilitacyjnych: średnia w skali 1-5 E=3,66, duży problem – 60 proc., mały problem – 19 proc.,
- możliwość korzystania ze środków transportu: średnia w skali 1-5 E=3,55, duży problem – 52 proc., mały problem – 21 proc.,
- dostęp do miejsc pracy: średnia w skali 1-5 E=3,44, duży problem – 45 proc., mały problem – 22 proc.,
- samotność: średnia w skali 1-5 E=3,37, duży problem – 46 proc., mały problem – 23 proc.,
- bariery architektoniczne: średnia w skali 1-5 E=3,24, duży problem – 36 proc., mały problem – 27 proc.,
- brak poczucia bycia potrzebnym: średnia w skali 1-5 E=3,17, duży problem – 43 proc., mały problem – 28 proc.,
- dostęp do aktywizacji zawodowej: średnia w skali 1-5 E=3,13, duży problem – 35 proc., mały problem – 27 proc.,
- dostęp do usług opiekuńczych: średnia w skali 1-5 E=2,98, duży problem – 32 proc., mały problem – 37 proc.,
- brak opieki lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny: średnia w skali 1-5 E=2,93, duży problem – 29 proc., mały problem – 34 proc.,
- dostęp do oferty czasu wolnego, np. kulturalnej, rekreacyjnej: średnia w skali 1-5 E=2,92, duży problem – 32 proc., mały problem – 30 proc.,
- brak akceptacji w środowisku lokalnym: średnia w skali 1-5 E=2,75, duży problem – 25 proc., mały problem – 36 proc.,
- dostęp do edukacji: średnia w skali 1-5 E=2,72, duży problem – 22 proc., mały problem – 37 proc.

Tabela 19. Preferowane kierunki działań wspierających osoby z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce (dane w %), N=99

rodzaj wsparcia	%
zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy specjalistów	72

zwiększenie, ułatwienie dostępu do rehabilitacji	14
zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin	4
zapewnienie możliwości udziału w plac. przygotowujących do podjęcia zatrudnienia	3
zapewnienie poradnictwa specjalistycznego, w tym psychologicznego	2
likwidacja barier architektonicznych	2
zapewnienie całodobowej opieki	1
wsparcie asystentów osób z niepełnosprawnościami	1
organizacja różnych form spędzania czasu wolnego	1

Najważniejszym wyzwaniem społecznym związanym z funkcjonowaniem osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce jest – w opinii badanych – rozbudowa oferty usług w obszarze ochrony zdrowia, w tym zapewnienie dostępu do lekarzy specjalistów. Ważną potrzebą jest również zwiększenie możliwości korzystania z usług rehabilitacyjnych.

Usługi społeczne dla osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce – istniejąca oferta (na podstawie wyników badania jakościowego)

- **Jednostkowe inicjatywy organizacji pozarządowych.** Respondenci wskazują, że w Dobczycach działają pojedyncze organizacje, które podejmują tematykę wsparcia osób z niepełnosprawnościami, organizują okazjonalne wydarzenia lub oferują ograniczoną pomoc.
- **Możliwość korzystania z podstawowych usług edukacyjnych i zdrowotnych.** Osoby z niepełnosprawnościami mają możliwość korzystania z podstawowych usług edukacyjnych w placówkach lokalnych oraz z podstawowej opieki zdrowotnej, choć w ograniczonym zakresie.
- **Wsparcie środowiskowe i pomoc sąsiedzka.** W środowisku lokalnym funkcjonują nieformalne relacje i wsparcie sąsiedzkie, z których mogą korzystać osoby z niepełnosprawnościami.
- **Bliskość Krakowa jako źródło dostępu do usług specjalistycznych.** Mieszkańcy Gminy Dobczyce mają możliwość korzystania ze specjalistycznych usług zdrowotnych, rehabilitacyjnych i terapeutycznych w Krakowie, co stanowi uzupełnienie lokalnej oferty.

Uczestnicy badania wskazują również następujące ograniczenia i niedostatki lokalnej oferty usług społecznych.

- Niewystarczające systemowe wsparcie asystenckie,
- Ograniczona liczba inicjatyw lokalnych,
- Deficyt działań integracyjnych i aktywizujących,
- Problemy z dostępnością usług dla osób z terenów wiejskich,
- Niska dostępność usług na poziomie specjalistycznym w samej gminie.

Deficyty w obszarze usług społecznych dla osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce

Poniższa analiza (na podstawie wyników badania jakościowego) prezentuje katalog usług społecznych skierowanych do osób z niepełnosprawnościami w Gminie Dobczyce, które w opinii respondentów nie są realizowane lub są realizowane w zbyt małym zakresie, co negatywnie wpływa na jakość życia tej grupy mieszkańców.

- Zbyt mało rozwinięte, systemowe wsparcie asystenckie i opiekuńcze, niewystarczający wymiar usług asystenckich i wytchnieniowych,
- Niedostateczna liczba lokalnych inicjatyw integracyjnych, aktywizujących i wspierających samodzielność oraz niezależne życia osób z niepełnosprawnościami,
- Brak kompleksowych usług rehabilitacyjnych dostępnych w gminie,
- Deficyt programów edukacyjnych i działań zmniejszających społeczną stygmatyzację,
- Brak regularnych działań skierowanych do rodzin osób z niepełnosprawnościami,
- Brak mieszkań wspomaganych,
- Niedostosowanie przestrzeni publicznej i budynków do potrzeb tej grupy,
- Niska dostępność usług na poziomie specjalistycznym w sołectwach,
- Brak mobilnych form wsparcia i usług realizowanych w miejscu zamieszkania osób z niepełnosprawnościami,
- Sytuacja dorosłych osób z niepełnosprawnościami, które mogą mieć trudności z funkcjonowaniem w przyszłości, po śmierci swoich rodziców czy opiekunów (w tym kontekście warto rozważyć możliwość wdrożenia Kręgów Wsparcia),
- Ograniczenia transportowe utrudniające korzystanie z dostępnych usług,
- Oferta czasu wolnego i budowanie relacji społecznych, w gminie funkcjonuje Środowiskowy Dom Samopomocy, jednak posiada on zbyt małą liczbę miejsc (dla ok. 40 osób), niewystarczająco rozwinięta jest oferta czasu wolnego dla osób z niepełnosprawnościami (np. w sferze kultury czy zajęć ruchowych), co powoduje, że wiele z tych osób pozostaje w izolacji i osamotnieniu,

- Niewystarczające współdziałanie międzyinstytucjonalne w zakresie polityki na rzecz osób z niepełnosprawnościami.

Seniorzy

Przedstawiciele osób, których dotyczą problemy związane ze starzeniem się - osobiście lub w odniesieniu do najbliższych członków rodziny (N=71) - odpowiedzieli na serię pytań dotyczących potrzeb seniorów w Gminie Dobczyce.

Respondenci z tej grupy oceniali również, w jakim stopniu różne zjawiska społeczne wpływają na funkcjonowanie i sytuację życiową osób starszych w Gminie Dobczyce. Oceny formułowano z wykorzystaniem pięciostopniowej skali („1” = „zdecydowanie mały problem/bariera”; „5” = „zdecydowanie duży problem/bariera”).

W tym kontekście uzyskane zostały następujące rezultaty:

- dostęp do placówek rehabilitacyjnych: średnia w skali 1-5 $E=4,04$, duży problem – 77 proc., mały problem – 12 proc.,
- trudności finansowe: średnia w skali 1-5 $E=4,03$, duży problem – 64 proc., mały problem – 7 proc.,
- możliwość korzystania ze środków transportu: średnia w skali 1-5 $E=3,50$, duży problem – 55 proc., mały problem – 24 proc.,
- dostęp do usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych: średnia w skali 1-5 $E=3,41$, duży problem – 54 proc., mały problem – 24 proc.,
- brak opieki lub niewystarczająca opieka ze strony rodziny: średnia w skali 1-5 $E=3,37$, duży problem – 45 proc., mały problem – 23 proc.,
- samotność: średnia w skali 1-5 $E=3,25$, duży problem – 38 proc., mały problem – 25 proc.,
- bariery architektoniczne: średnia w skali 1-5 $E=3,19$, duży problem – 50 proc., mały problem – 32 proc.,
- brak poczucia bycia potrzebnym: średnia w skali 1-5 $E=3,18$, duży problem – 40 proc., mały problem – 30 proc.,
- dostęp do oferty czasu wolnego, np. kulturalnej, rekreacyjnej: średnia w skali 1-5 $E=3,15$, duży problem – 43 proc., mały problem – 32 proc.

Tabela 20. Preferowane kierunki działań wspierających seniorów w Gminie Dobczyce (dane w %), N=71

rodzaj wsparcia	%
zapewnienie lepszego dostępu do lekarzy specjalistów	80
zwiększenie, ułatwienie dostępu do rehabilitacji	9
zapewnienie większego dostępu do usług opiekuńczych	5
kursy i szkolenia dla opiekunów, w tym w zakresie pielęgnacji, dietetyki	5
zapewnienie opieki wytchnieniowej dla rodzin	2

W kontekście potrzeb seniorów – podobnie jak w przypadku osób z niepełnosprawnościami – kluczowym wyzwaniem jest zwiększenie dostępności usług ochrony zdrowia, w tym zwłaszcza dostępu do lekarzy specjalistów. Drugim wskazywanym przez respondentów kierunkiem działań na rzecz osób starszych jest zapewnienie oferty szeroko rozumianej rehabilitacji.

Usługi społeczne dla seniorów w Gminie Dobczyce – istniejąca oferta

Poniższa analiza prezentuje zidentyfikowaną w trakcie badań jakościowych ofertę usług społecznych skierowanych do seniorów w Gminie Dobczyce, wskazując zarówno przykłady istniejących działań, jak i ograniczenia w ich dostępności, zasięgu oraz systematyczności. Prezentowane informacje zostały zebrane na podstawie wyników badania jakościowego.

- **Kluby seniora i działania integracyjne.** Respondenci wskazują na funkcjonowanie zajęć dla seniora w Dobczycach, które stanowią przestrzeń integracji, aktywności i spotkań osób starszych.
- **Oferta kulturalna organizowana przez MGOKIS.** Miejskowy ośrodek kultury realizuje wydarzenia, warsztaty, koncerty i spotkania, w których mogą uczestniczyć seniorzy, co stanowi istotny element lokalnej oferty społecznej i integracyjnej.
- **Wybrane działania okazjonalne i inicjatywy społeczne.** Organizowane są pojedyncze wydarzenia, pikniki, spotkania okolicznościowe oraz działania aktywizujące, skierowane również do osób starszych.
- **Podstawowe usługi zdrowotne i opiekuńcze.** Dostępne są podstawowe usługi zdrowotne, w tym opieka lekarza rodzinnego, choć w ograniczonym zakresie w odniesieniu do potrzeb osób starszych.

- **Nieformalne wsparcie sąsiedzkie i środowiskowe.** Seniorzy korzystają z pomocy sąsiedzkiej, wsparcia rodziny i nieformalnych relacji w środowisku lokalnym, co w pewnym stopniu rekompensuje niedostatki w formalnych usługach społecznych.

Oferta usług społecznych dla seniorów w Gminie Dobczyce obejmuje zajęcia dla seniora, wybrane wydarzenia kulturalne, podstawowe usługi zdrowotne oraz nieformalne wsparcie środowiskowe. Zidentyfikowano jednak istotne braki w zakresie specjalistycznych usług zdrowotnych, wsparcia asystenckiego, systematycznych działań integracyjnych i aktywizujących, szczególnie poza centrum Dobczyc.

Deficyty w obszarze usług społecznych dla seniorów w Gminie Dobczyce

Poniższa analiza (na podstawie badania jakościowego) prezentuje katalog usług społecznych skierowanych do seniorów w Gminie Dobczyce, które w opinii respondentów nie są realizowane lub są realizowane w zbyt małym wymiarze. Diagnoza uwzględnia zarówno potrzeby infrastrukturalne, jak i zdrowotne, opiekuńcze oraz integracyjne.

- **Niedobór specjalistycznych usług zdrowotnych i rehabilitacyjnych.** Seniorzy zgłaszają poważny deficyt w zakresie dostępu do lekarzy specjalistów, rehabilitacji, opieki geriatrycznej oraz profilaktyki zdrowotnej adekwatnej do potrzeb osób starszych.
- **Brak systematycznego wsparcia opiekuńczego i asystenckiego.** W Gminie Dobczyce brakuje rozwiniętych usług opiekuńczych i asystenckich, wspierających seniorów o ograniczonej samodzielności, szczególnie osoby mieszkające samotnie lub z niepełnosprawnościami.
- **Niedostateczna oferta integracyjna i aktywizująca poza Dobczycami.** Działania skierowane do seniorów koncentrują się głównie w Dobczycach, co prowadzi do wykluczenia osób starszych mieszkających w sołectwach z życia społecznego.
- **Brak mobilnych usług społecznych dla seniorów.** Respondenci podkreślają potrzebę rozwoju mobilnych form wsparcia, takich jak wizyty asystentów, mobilne punkty poradnictwa czy usługi realizowane bezpośrednio w środowisku zamieszkania seniorów.
- **Deficyt działań międzypokoleniowych i budujących więzi społeczne.** W Gminie Dobczyce brakuje systematycznych inicjatyw integrujących różne grupy wiekowe, co pogłębia izolację społeczną seniorów i utrudnia budowę solidarności międzypokoleniowej.

Osoby w kryzysie zdrowia psychicznego

Jakość życia osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce

Poniższa analiza przedstawia ocenę jakości życia osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce, uwzględniając zarówno głosy osób z tego środowiska, jak i innych uczestników badań. Diagnoza wskazuje na pozytywne aspekty sytuacji tej grupy, ale przede wszystkim ujawnia poważne problemy i deficyty w zakresie wsparcia. Wszystkie poniższe informacje na temat potrzeb i preferencji tej grupy odbiorców zostały zebrane w ramach badania jakościowego, choć wiele z nich koresponduje z danymi pozyskanymi w badaniu ilościowym.

Respondenci wskazują nieliczne pozytywne elementy, w tym:

- pojedyncze przykłady wsparcia środowiskowego i sąsiedzkiego,
- funkcjonowanie wybranych organizacji pozarządowych podejmujących temat zdrowia psychicznego,
- rosnącą świadomość części mieszkańców w zakresie problematyki zdrowia psychicznego.

Respondenci podkreślają liczne trudności i niezaspokojone potrzeby:

- stygmatyzację i wykluczenie osób w kryzysie zdrowia psychicznego,
- brak systemowego, łatwo dostępnego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego,
- długie kolejki do specjalistów i ograniczony dostęp do terapii,
- deficyt działań profilaktycznych i edukacyjnych,
- brak grup wsparcia i inicjatyw integrujących osoby z problemami psychicznymi,
- poczucie osamotnienia i marginalizacji w środowisku lokalnym,
- niewystarczające wsparcie instytucjonalne i społeczne dla rodzin osób w kryzysie.

Jakość życia osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce oceniana jest jako niska, z wyraźną dominacją negatywnych doświadczeń, takich jak np. stygmatyzacja, izolacja społeczna oraz ograniczony dostęp do profesjonalnego wsparcia. Istnieje potrzeba rozwoju kompleksowych, zintegrowanych działań na rzecz tej grupy.

Zaspokojone potrzeby osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce

Respondenci podkreślają, że mimo trudności, w wybranych przypadkach osoby doświadczające kryzysów psychicznych mogą liczyć na wsparcie sąsiedzkie, pomoc znajomych oraz nieformalne relacje w środowisku lokalnym.

- **Funkcjonowanie wybranych organizacji pozarządowych.** W Dobczycach działają pojedyncze organizacje pozarządowe, które podejmują temat zdrowia psychicznego, organizują działania edukacyjne lub wspierające, co stanowi punkt wyjścia do dalszego rozwoju usług.
- **Rosnąca świadomość części mieszkańców.** Zauważalny jest powolny wzrost świadomości społecznej na temat zdrowia psychicznego, potrzeby wspierania osób z problemami psychicznymi oraz przełamywania stereotypów.
- **Bliskość Krakowa jako źródło dostępnych usług.** Część osób w kryzysie zdrowia psychicznego korzysta z usług dostępnych w Krakowie, co mimo niedoskonałości lokalnego systemu, częściowo zaspokaja potrzeby w zakresie profesjonalnego wsparcia.
- **Zaangażowanie rodzin w wybranych przypadkach.** W niektórych rodzinach osoby doświadczające problemów psychicznych mogą liczyć na wsparcie bliskich, co odgrywa istotną rolę w radzeniu sobie z kryzysem.

Najważniejsze problemy i wyzwania społeczne osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce

Poniższa analiza przedstawia najistotniejsze problemy, wyzwania oraz niezaspokojone potrzeby osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce, zidentyfikowane na podstawie wypowiedzi uczestników badań jakościowych.

- **Stygmatyzacja i wykluczenie społeczne.** Respondenci podkreślają, że osoby w kryzysie zdrowia psychicznego spotykają się z niezrozumieniem, ocenianiem i społecznym wykluczeniem. Temat zdrowia psychicznego jest nadal tabuizowany, a osoby potrzebujące wsparcia często ukrywają swoje problemy w obawie przed stygmatyzacją.
- **Brak systemowego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego.** Na terenie Gminy Dobczyce nie funkcjonuje rozwinięty system lokalnego wsparcia psychologicznego, terapeutycznego i psychiatrycznego. Dostęp do specjalistów jest utrudniony, a terminy wizyt są odległe.

- **Deficyt działań profilaktycznych i edukacyjnych.** Brakuje szerokich kampanii informacyjnych i edukacyjnych skierowanych do mieszkańców, mających na celu przełamywanie stereotypów oraz budowanie świadomości w zakresie zdrowia psychicznego.
- **Ograniczony dostęp do grup wsparcia i inicjatyw integracyjnych.** W Gminie Dobczyce nie funkcjonują regularne grupy wsparcia, punkty konsultacyjne ani inicjatywy, które integrowałyby osoby w kryzysie zdrowia psychicznego i ich rodziny.
- **Izolacja i samotność osób doświadczających kryzysów psychicznych.** Osoby doświadczające problemów zdrowia psychicznego często pozostają zamknięte w domach, zmagają się z samotnością i brakiem kontaktu ze środowiskiem lokalnym.
- **Brak wsparcia dla rodzin osób w kryzysie.** Rodziny osób doświadczających kryzysów zdrowia psychicznego pozostają często bez odpowiedniej pomocy, informacji i narzędzi umożliwiających im adekwatne wsparcie bliskich.

Usługi społeczne dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce – dostępna oferta

- **Wybrane działania organizacji pozarządowych.** Respondenci wskazują na funkcjonowanie pojedynczych organizacji pozarządowych, które podejmują tematykę zdrowia psychicznego, organizują działania edukacyjne lub wspierające.
- **Wsparcie środowiskowe i nieformalne.** Osoby doświadczające kryzysów psychicznych mogą liczyć w niektórych przypadkach na pomoc sąsiedzką, znajomych lub nieformalne wsparcie w środowisku lokalnym.
- **Bliskość Krakowa jako źródło usług specjalistycznych.** Część osób w kryzysie zdrowia psychicznego korzysta z usług dostępnych w Krakowie, co częściowo uzupełnia niedoskonałości lokalnego systemu wsparcia.

W opinii badanych w Gminie Dobczyce występują następujące ograniczenia dostępności usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego.

- Brak systemowego i lokalnego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego,
- Ograniczona liczba organizacji zajmujących się zdrowiem psychicznym,
- Deficyt grup wsparcia i inicjatyw integracyjnych,
- Niewystarczające działania edukacyjne i profilaktyczne,
- Trudności w dostępie do specjalistów oraz długie terminy oczekiwania.

Deficyty w obszarze usług społecznych dla osób w kryzysie zdrowia psychicznego w Gminie Dobczyce

- Brak lokalnego, ogólnodostępnego wsparcia psychologicznego i psychiatrycznego,
- Brak stałych grup wsparcia, miejsc samopomocowych i inicjatyw integracyjnych,
- Niedostateczna liczba działań profilaktycznych, edukacyjnych i antydyskryminacyjnych,
- Brak systemowego wsparcia dla rodzin osób z problemami zdrowia psychicznego,
- Ograniczony dostęp do terapii, konsultacji psychologicznych i pomocy środowiskowej,
- Brak mobilnych form wsparcia i działań w terenie,
- Deficyt współpracy międzyinstytucjonalnej w zakresie zdrowia psychicznego,
- Brak działań uwrażliwiających społeczność lokalną na potrzeby tej grupy.

4. Usługi społeczne realizowane w ramach Programu

Warto dodać, że proces tworzenia Centrum Usług Społecznych w Dobczycach jest finansowany w ramach projektu pn. „Małopolskie Centra Usług Społecznych”, w ramach Działania 6.23 Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021–2027, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Celem projektu jest stworzenie warunków do upowszechnienia modelu funkcjonowania systemu pomocy społecznej opartego o centra usług społecznych wprowadzonych jako rozwiązanie fakultatywne na mocy ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centra usług społecznych, a tym samym rozpropagowanie modelu działania służb społecznych, którego podstawą są kooperacje i wspólne angażowanie zasobów (według modelu „Kooperacje 3D”). Projekt realizowany w formule partnerskiej przez Województwo Małopolskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – Lidera projektu oraz 11 Partnerów, w tym Gminę Dobczyce. Całkowity koszt projektu w Gminie Dobczyce wynosi 2 629 330,00 zł, w tym kwota dofinansowania - 2 497 863,50 zł. Warto jednak podkreślić, że usługi społeczne w Gminie Dobczyce będą również finansowane z innych źródeł, o czym szerzej informujemy w dalszej części niniejszego dokumentu.

Co do zasady, ostatecznymi odbiorcami Programu będzie społeczność lokalna, a więc wszyscy mieszkańcy Gminy Dobczyce. Niektóre kategorie usług mają jednak charakter specjalistyczny i są adresowane do konkretnych grup odbiorców. Wstępna prognoza zakłada następujący rozkład ilościowy odbiorców planowanych usług społecznych, które dotychczas nie były świadczone dla mieszkańców Gminy.

Tabela 21. Rodzaj proponowanej usługi społecznej wraz z planowaną minimalną liczbą uczestników

Lp.	Nazwa usługi społecznej	Planowana minimalna liczba osób objętych wsparciem
1.	Poradnictwo specjalistyczne	30 osób
2.	Placówka wsparcia dziennego	15 osób
3.	Warsztaty podnoszące kompetencje	20 osób
4.	Grupy samopomocowe	30 osób
5.	Integracja społeczna, pobudzenie aktywności lokalnej (klub mieszkańca)	30 osób
6.	Usługa transportowa	10 osób
7.	Organizacja czasu wolnego	45 osób

Ponadto, na podstawie odrębnych przepisów, Centrum Usług Społecznych w Dobczycach będzie kontynuować świadczenie dotychczasowych usług realizowanych przez Miejsko-Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Dobczycach lub inne instytucje gminne na rzecz mieszkańców.

Tabela 22. Planowana kontynuacja usług społecznych w Gminie Dobczyce w latach 2025-2027

Lp.	Nazwa usługi społecznej	planowana liczba odbiorców		
		2025	2026	2027
1.	Usługi opiekuńcze	19	20	20
2.	Specjalistyczne usługi opiekuńcze dla osób z zaburzeniami psychicznymi	18	20	20
3.	Środowiskowy dom samopomocy	50	55	60

4.	Asystent rodziny	15	15	15
5	Asystent osobisty osoby z niepełnosprawnością	45	45	45
6.	Opieka wytchnieniowa	20	25	30
7.	Spotkanie Świąteczne	80	80	80
8.	Program Operacyjny Pomoc Żywnościowa	400	400	400
9.	Paczka dla seniora	700	700	700
10.	Świąteczna zbiórka żywności	70 rodzin	70 rodzin	70 rodzin

Planowana liczba osób korzystających z usług społecznych w ramach Programu w latach 2025-2027 wyniesie 180 mieszkanki i mieszkańcy Gminy Dobczyce. Z kolei planowana, łączna liczba osób, które skorzystają z usług społecznych to 800 mieszkanki i mieszkańcy Gminy Dobczyce.

5. Koordynacja i integracja usług społecznych

Program Usług Społecznych zawiera katalog usług realizowanych przez CUS. W ramach zadań koordynacyjnych CUS będzie informował mieszkańców także o usługach społecznych:

- finansowanych w projekcie pn.: „Małopolskie Centra Usług Społecznych” w ramach Działania 6.23 Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021–2027, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus,
- finansowanych ze środków gminnych, a realizowanych przez CUS,
- finansowanych ze środków gminnych, a realizowanych przez organizacje pozarządowe,
- współfinansowanych z innych źródeł pozyskanych przez realizujące je organizacje pozarządowe,

- świadczonych przez podmioty/instytucje społeczne - informacja o tych usługach będzie prowadzona na podstawie odrębnych umów o współpracy pomiędzy CUS a podmiotami świadczącymi te usługi,
- świadczonych odpłatnie przez podmioty prywatne - informacja o tych usługach będzie prowadzona na podstawie odrębnych umów o współpracy pomiędzy CUS a podmiotami świadczącymi te usługi.

Planowane usługi mogą być świadczone w różnych formułach organizacyjnych oraz przez różnych realizatorów. Zakłada się m.in. samodzielną realizację niektórych usług przez CUS, natomiast część zadań będzie zlecana organizacjom pozarządowym lub innym podmiotom ekonomii społecznej. Ponadto możliwe będzie również zlecenie usług w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych, na podstawie wewnętrznego regulaminu udzielania zamówień o wartości do 130 tys. zł.

Zakłada się, że realizacja Programu przyczyni się do współpracy międzyinstytucjonalnej, CUS będzie działał na rzecz wzmocnienia kooperacji różnych instytucji i organizacji działających na rzecz mieszkańców (np. organizacji pozarządowych, podmiotów ekonomii społecznej), co będzie sprzyjać zapewnieniu wysokiej jakości życia mieszkańców Gminy. Jak wynika z diagnozy (w części jakościowej), większość respondentów ocenia współpracę międzyinstytucjonalną w Gminie jako poprawną, choć jej zasięg jest ograniczony. Ukierunkowane działania, zwłaszcza realizowane metodą Organizowania Społeczności Lokalnej, mogłyby jednak zwiększyć aktywność społeczną na poziomie lokalnym oraz sprzyjać upowszechnieniu inicjatyw oddolnych. W Gminie Dobczyce istnieje wyraźny potencjał realizacji usług społecznych przez miejscowe podmioty, szczególnie organizacje społeczne. Należy jednak zwiększyć wsparcie dla tego rodzaju podmiotów m.in. poprzez inwestowanie oraz integrowanie liderów społecznych, kształcenie profesjonalnej kadry realizatorów usług społecznych, czy zwiększenie ich zasobów organizacyjnych (np. infrastrukturalnych). Część rozmówców uważa, że usługi w Gminie Dobczyce mogłyby zostać zorganizowane w ramach modelu rozproszonego, w oparciu o świetlice czy sale wiejskie w poszczególnych sołectwach.

Zgodnie z ideą tworzenia centrów usług społecznych, usługi powinny zostać uspołecznione, a więc obudowane działaniami na rzecz integracji oraz aktywnością mieszkańców. Bardzo istotnym wyzwaniem jest zatem włączanie mieszkańców w proces projektowania i organizacji usług społecznych, tym bardziej, że – jak wynika z diagnozy – istnieją wyraźne rezerwy rozwojowe w obszarze aktywności i kapitału społecznego. Z pewnością można mówić o potencjale społecznego zaangażowania – w Gminie Dobczyce funkcjonują organizacje pozarządowe, liderzy

lokalni i grupy nieformalne, co stanowi podstawę do planowania działań w obszarze aktywizacji społecznej. Tworzenie profesjonalnego rynku usług i sieci usługodawców nie może pozostawać w sprzeczności z misją i wrażliwością społeczną.

W tym kontekście szczególnie istotną rolę pełnić będą Organizatorzy Społeczności Lokalnej, działający na rzecz zmotywowania i włączania (różnych grup) mieszkańców. Konieczne jest prowadzenie systematycznych mikro-diagnoz (szczegółowego rozpoznania sytuacji różnych grup terytorialnych lub kategoryalnych na terenie Gminy) i ich praktyczne zastosowanie, tj. prowadzenie działań animacyjnych, dopasowanych do precyzyjnie zidentyfikowanych potrzeb. Pożądane jest również wzmocnienie innych instrumentów „uspołeczniania” usług społecznych, jak np. wolontariatu, działań sąsiedzkich, czy innych rozwiązań o charakterze wzajemnościowym (w ten sposób mogą być zaspokajane potrzeby różnych grup odbiorców, jak np. seniorzy, czy osoby z niepełnosprawnościami).

Działania Organizatora Usług Społecznych w nowo powstającym Centrum Usług Społecznych w Dobczycach powinny być realizowane na dwóch poziomach: strategiczno-programowym, jak również w formie bezpośredniej pracy animacyjnej z mieszkańcami (grupami, społecznościami). Działania strategiczno-programowe będą wynikać m.in. z niniejszej diagnozy. Dzięki temu badaniu zostaną rozpoznane i zmapowane różnego typu społeczności: terytorialne (osiedla mieszkaniowe) lub kategoryalne, mające wspólne interesy lub tożsamość. Na tej podstawie możliwe będzie podjęcie decyzji o wyborze społeczności, z którymi OSL-owiec będzie pracował w najbliższym czasie, a także do jakich społeczności będą kierowane działania animacyjne. W ramach działań strategiczno-programowych zostanie opracowany Plan organizowania społeczności lokalnej, będący częścią Planu Wdrażania CUS. Wspomniany plan powinien zostać przygotowany w oparciu o metodykę pracy środowiskowej i wnioski wynikające z rozeznaczonych potrzeb i potencjału wspólnoty samorządowej w zakresie działań wspierających, w nawiązaniu do kluczowych podejść w zakresie rozwijania potencjału społeczności lokalnych. W Planie OSL kluczowe będą następujące elementy: wartości i budowanie więzi, planowanie zmiany społecznej, jak również zasadnicze komponenty merytoryczne (diagnoza, aktywizacja, integracja, edukacja).

6. Warunki i tryb kwalifikacji osób zainteresowanych skorzystaniem z usług społecznych

Zgodnie z art. 35 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych, kwalifikowanie osób zainteresowanych skorzystaniem z usług społecznych

określonych w Programie będzie się odbywało za pośrednictwem Centrum Usług Społecznych, na wniosek osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego.

Kwalifikowanie osób zainteresowanych skorzystaniem z usług społecznych, określonych w Programie realizowane będzie zgodnie z Rozdziałem 5. „Zasady realizowania programów usług społecznych przez centrum usług społecznych” ww. ustawy. Podstawowym warunkiem kwalifikowania osób chcących skorzystać z usług społecznych, ujętych w Programie będzie miejsce zamieszkania na terenie Gminy Dobczyce. Pozostałe warunki oraz tryb kwalifikowania został przedstawiony w tabeli nr 11. Szczegółowe warunki i tryb kwalifikowania osób do korzystania z usług społecznych zostaną określone w regulaminach. Kwalifikowanie będzie następować z uwzględnieniem ograniczeń i limitów wynikających z budżetu przewidzianego na realizację Programu.

7. Ulgi i opłaty za korzystanie z usług społecznych

Chociaż intencją Centrum Usług Społecznych jest zapewnienie dostępu do usług społecznych dla ogółu mieszkańców Gminy Dobczyce, Program przewiduje częściowo odpłatne korzystanie z usług społecznych.

Tabela 23. Usługi społeczne przyznawane w ramach programu, warunki przyznawania, odpłatność

Lp.	Nazwa usługi społecznej	Grupa odbiorców	Dokumenty	Odpłatność	Maksymalna liczba usług dla jednego mieszkańca
1.	Poradnictwo specjalistyczne	30	Wniosek Zalecenie lekarza do udziału	20% wartości usługi przewidzianej w standardach usług społecznych, dla posiadacza KDR - bezpłatnie	10 spotkań (na podstawie 1 skierowania)
2.	Placówka wsparcia dziennego	15	Wniosek	bezpłatnie	5 razy w tygodniu
3.	Grupy samopomocowe	30	Usługa dostępna bez	bezpłatnie	1 raz w miesiącu

			kwalfikacji, obowiązują zapisy		
4.	Integracja społeczna, pobudzenie aktywności lokalnej (klub mieszkańca)	30	Usługa dostępna bez kwalifikacji, obowiązują zapisy	bezpłatnie	1 raz w tygodniu
5.	Usługa transportowa	10	Wniosek, obowiązują zapisy	20% wartości usługi przewidzianej w standardach usług społecznych	1 raz w miesiącu dla jednego mieszkańca
6.	Organizacja czasu wolnego	45	Usługa dostępna bez kwalifikacji, obowiązują zapisy	bezpłatnie	2 razy w miesiącu
7.	Warsztaty podnoszące kompetencje	20	Usługa dostępna bez kwalifikacji, Obowiązują zapisy	bezpłatnie	1 raz w miesiącu

Z usług społecznych będą korzystać osoby i rodziny zamieszkujące na terenie Gminy Dobczyce, które spełnią warunki określone w Programie Usług Społecznych i zaakceptują zasady udzielania wsparcia.

Kwalifikacja do korzystania z usług społecznych określonych w Programie:

1. Odbywa się na podstawie złożonego wniosku o objęcie usługami społecznymi osoby zainteresowanej, jej przedstawiciela ustawowego lub opiekuna faktycznego, złożony wraz z oświadczeniem o spełnieniu określonych w Programie warunków do korzystania z usług społecznych.

2. Następuje w oparciu o warunki i w trybie wynikającym z Programu i nie wymaga wydania decyzji administracyjnej.
3. Kwalifikowanie do korzystania z usług społecznych, jest ciągłe i odbywa się na zasadzie powszechnej dostępności, do czasu wyczerpania dostępnych rodzajów usług społecznych lub miejsc na poszczególne usługi.
4. Następuje z uwzględnieniem ograniczeń i limitów wynikających z budżetu przewidzianego na realizację Programu.
5. Może zostać poprzedzona koniecznością złożenia dodatkowych dokumentów np. zalecenia lekarskie.
6. Może zostać poprzedzone przeprowadzeniem rozeznania potrzeb na podstawie arkusza kwalifikacji do usług społecznych przez koordynatora indywidualnych planów usług.
7. W ramach świadczonych usług społecznych przewidziana została częściowa odpłatność za usługi ponoszona przez mieszkańców. Warunki odpłatności (w tym zwolnienie z opłaty) określone zostały szczegółowo w Regulaminie odpłatności za korzystanie z usług społecznych.
8. Odmowa zakwalifikowania do korzystania z usług społecznych, następuje w drodze decyzji administracyjnej w trybie określonym w Kodeksie Postępowania Administracyjnego.

8. Dane osobowe niezbędne do kwalifikacji osób zainteresowanych skorzystaniem z usług

Zgodnie z art. 50.1. ustawy, CUS przetwarza określone w Programie dane osobowe, w tym dane osobowe, o których mowa w art. 9 ust. 1 i art. 10 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych):

- wnioskodawców,
- osób korzystających z usług społecznych określonych w Programie oraz członków ich rodzin – w zakresie niezbędnym do realizacji zadań centrum wynikających z ustawy.

W dokumentacji CUS będą gromadzone i przetwarzane dane osobowe niezbędne do kwalifikowania osób do korzystania z usług społecznych, w szczególności: imię i nazwisko, data urodzenia, adres miejsca zamieszkania lub pobytu lub zameldowania na pobyt stały, numer PESEL, numer telefonu, stan cywilny, dane opiekuna prawnego i osoby do kontaktu (imię i nazwisko, numer telefonu), stan zdrowia, niepełnosprawność, liczba, rodzaj, zakres, wartość i miejsce realizacji przyznanych usług.

Warunkiem korzystania z usług społecznych jest podpisanie oświadczenia z zakresu przetwarzania danych osobowych wynikającego z art. 9 ust. 1 i art. 10 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych), uwzględniającego obowiązek informacyjny realizowany w związku z art. 13 i art. 14 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679.

9. Organizacja Programu Usług Społecznych

Realizatorem Programu jest Centrum Usług Społecznych w Gminie Dobczyce, natomiast wykonawcami usług społecznych zgodnie z art. 7 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych mogą być w szczególności:

- Centrum Usług Społecznych w Dobczycach,
- Urząd Gminy i Miasta Dobczyce,
- pozostałe jednostki organizacyjne Gminy Dobczyce,
- organizacje pozarządowe lub podmioty, o którym mowa w art. 3 ust. 3 ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie,
- podmioty wyłonione na podstawie ustawy z dnia 11 września 2019 roku – Prawo zamówień publicznych,
- podmioty wykonujące działalność leczniczą w rozumieniu ustawy z dnia 15 kwietnia 2011 r. o działalności leczniczej,
- mieszkańcy Gminy (np. w ramach wolontariatu).

Centrum Usług Społecznych w Dobczycach będzie zaspokajać potrzeby mieszkańców w zakresie określonych usług, a także prowadzić działania aktywizujące i integrujące lokalną społeczność. Ponadto rolą Centrum będzie współpraca z miejscowymi instytucjami i organizacjami społecznymi, a także lokalnymi liderami w zakresie inspirowania działań na rzecz społeczności lokalnej.

„Program Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027” realizowany będzie w następujących etapach:

1. ETAP I: podjęcie uchwały przez Radę Miejską w Dobczycach o przyjęciu Programu do realizacji: III kwartał 2025 r.,

2. ETAP II: organizacja i koordynacja działań związanych z wdrażaniem Programu: III kwartał 2025 r. – I kwartał 2027 r.,
3. ETAP III: monitoring realizacji Programu będzie prowadzony na bieżąco,
4. ETAP IV: II kwartał 2027 r., opracowanie informacji - sprawozdania z realizacji Programu.

10. Sposób monitorowania i oceny Programu

Monitorowanie jest jednym z integralnych elementów bieżącego zarządzania. Jego celem jest dostarczenie informacji, na podstawie których można ocenić postępy prowadzonych działań oraz zweryfikować dynamikę zachodzących zmian. Monitoring Programu polegać będzie na systematycznym sprawdzaniu i kontroli, czy dokument jest realizowany zgodnie z założeniami. Proces monitorowania „Programu Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027” będzie oparty na systemowym gromadzeniu obiektywnych danych, ich analizie i wyciąganiu wniosków pomagających w ocenie efektywności i poprawności realizowanych działań w określonej perspektywie czasowej. Monitorowanie i ocena Programu będą realizowane na dwóch poziomach:

- monitorowanie Indywidualnych Planów Usług Społecznych (IPUS),
- monitorowanie jako narzędzie zarządzania strategicznego.

Monitorowanie Indywidualnych Planów Usług Społecznych (IPUS):

Monitorowanie IPUS oznacza rejestrację zmian i postępów poszczególnych osób objętych Indywidualnymi Planami Usług Społecznych oraz poprawności świadczenia usług społecznych przez ich realizatorów. W zależności od uzyskanych rezultatów proces ten może posłużyć wprowadzaniu niezbędnych modyfikacji, ewentualnych działań naprawczych lub alternatywnych rozwiązań, które pomogą zrealizować zakładany rezultat dla konkretnej osoby/grupy osób (będzie to zadaniem OUS i KIPUS).

Etapy procesu monitorowania IPUS:

1. Bieżące monitorowanie realizacji IPUS przez Koordynatorów Indywidualnych Planów Usług Społecznych (KIPUS). Pozwoli to KIPUS na bieżąco zareagować np. w przypadku identyfikacji nietrafnie dobranej usługi, konieczności zmiany na inną lub potrzeby objęcia mieszkańca dodatkową usługą. Koordynator będzie na bieżąco informowany o faktycznym wykorzystywaniu przyznanych usług. Monitorowanie może odbywać się m.in. poprzez kontakt

- osobisty lub telefoniczny z mieszkańcem i/lub kontakt osobisty w środowisku, jak również poprzez kontrolę jakości usług podczas ich wykonywania i/lub kontakt z wykonawcą usługi.
2. Przeprowadzenie przez KIPUS rozmowy podsumowującej po zakończeniu realizacji IPUS, której rezultatem jest sporządzenie opisu przebiegu i rezultatów tego planu.
  3. Organizacja spotkań przez Organizatora Usług Społecznych (OUS), służących omówieniu realizacji IPUS oraz współpracy z wykonawcami usług społecznych – nie rzadziej niż raz na 3 miesiące. W spotkaniach mogą uczestniczyć - na zaproszenie Organizatora Usług Społecznych - przedstawiciele wykonawców usług społecznych (art. 46 ust. 2 ustawy).
  4. Organizator usług społecznych, co najmniej raz na 6 miesięcy, opracuje zbiorcze podsumowanie realizacji indywidualnych planów usług społecznych i przedstawi je Dyrektorowi CUS oraz Organizatorowi Społeczności Lokalnej. Podsumowanie będzie zawierać informację o skuteczności podejmowanych przez CUS działań w zakresie dostarczania mieszkańcom Gminy indywidualnego wsparcia. Pozwoli to m.in. na wskazanie kierunków działań wspierających, które powinny być podjęte przez Organizatora Społeczności Lokalnej w celu zwiększenia skuteczności, efektywności oraz oddziaływania usług społecznych.

Monitorowanie jako element zarządzania strategicznego:

Monitorowanie jako element zarządzania strategicznego obejmuje zagadnienia związane ze skutecznością i efektywnością realizowanych usług, oceną sposobu organizacji usług społecznych oraz rejestrowaniem postępów realizacji celów, na podstawie pomiaru uzyskanej wartości zdefiniowanych w Programie wskaźników (zadanie OUS).

Monitoring realizowany będzie przede wszystkim poprzez badania ilościowe (np. pomiar satysfakcji mieszkańców korzystających z usług społecznych), z możliwością rozszerzenia i pogłębienia o metody i techniki jakościowe (w zależności od potrzeb oraz dostępnych środków finansowych). Opracowany zostanie krótki kwestionariusz ankiety, zaś za zbieranie danych z wykorzystaniem tego narzędzia odpowiedzialni będą KIPUS-i. Tak zaprojektowane badania opinii mieszkańców korzystających z usług społecznych będą obejmować m.in. kwestie związane z oceną jakości ww. usług, sposobu ich świadczenia, infrastruktury i kompetencji ich wykonawców, dopasowania do potrzeb, a także sposobu obsługi mieszkańca przez CUS. Wnioski z monitorowania realizacji Programu i ogólna ocena w oparciu o pomiar wskaźników zostanie przedstawiona w formie raportu, który zostanie opracowywany po zakończeniu realizacji Programu (zgodnie z art. 6 ust. 1 i 2 ustawy o realizowaniu usług społecznych przez CUS).

Inne sposoby pozyskiwania informacji o realizowanych usługach:

- spotkania z usługodawcami, które pozwolą na stałą i systematyczną wymianę istotnych informacji,
- zarządzanie wiedzą klienta, proces oparty na relacjach, pozwalający lepiej poznać i zrozumieć potrzeby klienta, które nie zawsze są w pełni uświadomione,
- spotkania zespołu CUS, w szczególności z osobami pracującymi bezpośrednio z klientami - niezwykle istotnym elementem pozyskiwania i zarządzania informacją będzie współpraca i wymiana informacji pomiędzy Organizatorem Usług Społecznych (który zajmuje się stroną podażową, a więc zapewnia podaż usług społecznych) a Koordynatorami Indywidualnych Planów Usług Społecznych, którzy analizują proces od strony popytowej (tj. potrzeb klientów).

Tabela 24. Wskaźniki realizacji „Programu Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027”

lp.	nazwa wskaźnika	sposób pomiaru
cel operacyjny nr 1: Zwiększenie dostępu mieszkańców do usług społecznych dopasowanych do ich potrzeb		
1	liczba usług społecznych określonych w katalogu usług społecznych	dane CUS: katalog usług społecznych
2	liczba osób korzystających z usług społecznych w ramach Programu	dane CUS: wewnętrzna ewidencja wniosków/kwalifikacji
3	liczba godzin zrealizowanych usług	dane CUS: wewnętrzna ewidencja wniosków/kwalifikacji
4	liczba indywidualnych planów usług społecznych (IPUS)	dane CUS: wewnętrzna ewidencja IPUS
cel operacyjny nr 2: Zapewnienie mieszkańcom rozbudowanej oferty dobrej jakości usług społecznych		
5	wdrożenie systemu monitoringu usług społecznych	dane CUS
6	liczba usług społecznych, dla których opracowano standardy ich świadczenia	dane CUS
7	poziom zadowolenia mieszkańców korzystających	badanie poziomu satysfakcji

	z usług	z jakości usług
8	ocena terminowości wykonanych usług	badanie poziomu satysfakcji z jakości usług
9	ocena kompetencji osób realizujących usługi	badanie poziomu satysfakcji z jakości usług
10	ocena dostępności usług w relacji do potrzeb mieszkańców	badanie poziomu satysfakcji z jakości usług
11	ocena jakości obsługi mieszkańca przez CUS	badanie poziomu satysfakcji z jakości usług
cel operacyjny nr 3: Wzmocnienie współpracy międzyinstytucjonalnej i międzysektorowej oraz zwiększenie zaangażowania społecznego mieszkańców		
12	liczba podmiotów realizujących usługi społeczne	dane CUS: ewidencja zawartych umów/porozumień/zleceń
13	wartość usług społecznych zleconych podmiotom ekonomii społecznej w odniesieniu do ogólnej wartości usług społecznych realizowanych w ramach Programu (procent)	dane CUS
14	liczba utworzonych lokalnych sieci usługodawców, realizujących usługi społeczne	dane CUS
15	liczba spotkań konsultacyjnych z mieszkańcami Gminy, dotyczących usług społecznych	dane CUS
16	liczba działań wspierających	dane CUS: Organizator Usług Społecznych
17	liczba społeczności lokalnych objętych wsparciem w ramach Programu	dane CUS
18	liczba wolontariuszy i sąsiadów wspierających świadczenie usług społecznych	dane CUS: ewidencja umów wolontariackich i umów na usługi sąsiedzkie
19	liczba partnerstw wspierających usługi społeczne	dane CUS: ewidencja partnerstw

Bieżący nadzór nad realizacją Programu będzie sprawować Burmistrz Gminy i Miasta Dobczyce oraz Dyrektor Centrum Usług Społecznych w Dobczycach. Po zakończeniu realizacji Programu w danym roku kalendarzowym sporządzone zostanie coroczne sprawozdanie - informacja z realizacji programu, która zostanie przedstawiona Radzie Miejskiej w Dobczycach. Dokument zostanie udostępniony co najmniej w Biuletynie Informacji Publicznej Urzędu Gminy i Miasta Dobczyce oraz w Biuletynie Informacji Publicznej Centrum Usług Społecznych. Zakres ww. informacji określa art. 6 ustawy z dnia 19 lipca 2019 r. o realizowaniu usług społecznych przez centrum usług społecznych.

11. Budżet Programu i źródła jego finansowania

W latach 2025-2027 znaczna część usług społecznych zostanie sfinansowana w ramach projektu pn. „Małopolskie Centra Usług Społecznych” w ramach Działania 6.23 Programu Fundusze Europejskie dla Małopolski na lata 2021–2027, współfinansowanego przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego Plus. Projekt realizowany w formule partnerskiej przez Województwo Małopolskie – Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Krakowie – Lidera projektu oraz 11 Partnerów, w tym Gminę Dobczyce. Całkowity koszt projektu w Gminie Dobczyce wynosi 2 629 330,00 zł, w tym kwota dofinansowania - 2 497 863,50 zł.

Usługi społeczne sfinansowane zostaną również ze środków własnych Gminy Dobczyce. Działania na rzecz rozwoju usług społecznych mogą być realizowane w oparciu o następujące źródła finansowania:

- budżet państwa i budżet Gminy: fundusze publiczne z budżetu państwa i Gminy przeznaczone na wsparcie działań związanych z deinstytucjonalizacją i rozwojem usług społecznych, np. poprzez przyznawanie dotacji, grantów czy środków na projekty innowacyjne,
- fundusze europejskie: Program Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 – środki finansowe z tego programu będą wykorzystane do finansowania projektów związanych z realizacją usług społecznych i wsparciem społecznym oraz wdrażaniem procesu deinstytucjonalizacji,
- dotacje i fundusze rządowe: ogólnopolskie programy dotacyjne i specjalne fundusze przeznaczone na rozwój usług społecznych, integrację społeczną oraz wsparcie dla osób potrzebujących,
- dotacje i wsparcie ze środków pozarządowych: środki finansowe pozyskane od organizacji pozarządowych, fundacji, udzielających wsparcia finansowego dla projektów związanych z usługami społecznymi,
- partnerstwa publiczno-prywatne: współpraca między sektorem publicznym a prywatnym w ramach partnerstw może prowadzić do wspólnego finansowania i realizacji projektów na rzecz rozwoju usług społecznych.

Zróżnicowane źródła finansowania będą wykorzystane w celu zapewnienia trwałego wsparcia działań realizowanych w ramach Programu, zależnie od ich specyfiki. Szczególnie istotne jest synergiczne połączenie tych źródeł finansowania w celu zapewnienia trwałego i wszechstronnego wsparcia dla mieszkańców Gminy.

Fundusze Europejskie
dla Małopolski

Rzeczpospolita
Polska

Dofinansowane przez
Unię Europejską

MAŁOPOLSKA

W kolejnych latach podejmowane będą działania w celu zabezpieczenia środków w budżecie Gminy Dobczyce oraz pozyskania środków zewnętrznych krajowych i z EFS Plus z przeznaczeniem na realizację usług społecznych. Jednak głównym czynnikiem determinującym poziom finansowania „Programu Usług Społecznych w Gminie Dobczyce na lata 2025-2027” będzie bieżąca analiza potrzeb mieszkańców.